

Naiset, rauha ja turvallisuus

Suomen kansallinen toimintaohjelma 2018-2021

RAPORTTI EDUSKUNNALLE TOIMINTAOHJELMAN TOIMEENPANOSTA VUONNA 2019

Suomen kansallisessa toimintaohjelmassa (2018-2021) määriteltyjen vastuutahojen raportointiin ja seurantaryhmän työskentelyyn pohjautuen ulkoministeriö laatii toimintaohjelman täytäntöönpanosta vuosittain raportin eduskunnalle (ulkoasiainvaliokunta). Toimintaohjelman puolivälissä, eli käytännössä kuluvan vuoden loppupuolella, ja lopussa laaditaan laajemmat arviointiraportit. Vuonna 2022 teetettävä loppuarvio keskittyy vuoteen 2021 sekä koko kauden vaikuttavuuteen toimintaohjelmassa mainittujen tavoitteiden ja 1325-päätöslauselmaperheen toteutumisen näkökulmasta.

Raportti koostuu tekstiosasta, johon on valikoitu vuoden 2019 keskeisiä toimia teemoittain, järjestöittäin, maittain, ja arvioita onnistumisista ja haasteista, sekä taulukosta, jossa yksityiskohtaisemmat toimenpiteet ja tulokset on jaoteltu kansallisen toimintaohjelman tavoitteiden ja tuotosten mukaisesti. Näitä raportin osia tulisi käsitellä yhtenä kokonaisuutena. Raportin liitteinä ovat rahoitustaulukko ja lyhenneluettelo.

Raportin on koonnut koordinoiva taho eli ulkoministeriön tiimi poliittisella osastolla kansallisen 1325-koordinaattorin vetovastuulla ja sitä on käsitelty seurantaryhmän kokouksessa kesäkuussa 2020. Raportti perustuu vastuutahojen raportointiin eikä ulkoministeriö voi ottaa vastuuta puuttuvista toimenpiteistä, joita ei toimenpidepyyntöön ja lisätietopyyntöihin liittyen ole toimitettu.

Toimeenpano on edennyt hyvin ja toimenpideohjelman puolivälissä voidaan varovaisesti todeta, että päätavoitteiden toteutuminen kauden lopussa on todennäköistä. COVID-19 pandemia on paikoin hidastanut hankkeiden toteutusta kohdemaissa ja rahoitus on globaalilla tasolla vähentynyt ruohonjuuritason järjestöille. Pandemian pitkän aikavälin vaikutuksia on vielä tässä vaiheessa mahdotonta arvioida.

Ensimmäistä kertaa on arvioitu myös 1325-työhön käytettyä rahoitusta. Arvioitu kokonaisrahoitus vuonna 2019 on 52 816 820 euroa. Tästä muodostavat ulkoministeriön rahoittamat hankkeet, ohjelmat ja järjestöt suurimman osuuden eli 45 899 956 euroa. Sisäministeriön osuus on 1 380 000 euroa (1325-teemojen parissa työskentelevien asiantuntijoiden sekondeeraaminen), opetus- ja kulttuuriministeriön 1 732 000 euroa ja puolustushallinnon 25 300 euroa. Nämä luvut eivät sisällä 1325-koordinaattorien tai vastuuvirkamiesten palkkakuluja. Kansalaisjärjestöt käyttivät 1325-hankkeisiin ja vaikuttamistyöhön yhteensä 3 779 564 euroa.

Sisällysluettelo

1. YKTN 1325 päätöslauselmaperhe	4
2. Suomen kansallinen toimintaohjelma 2018-2021	4
2.1. Vuoden 2019 raportti ja seurantamekanismi	5
2.2. Resurssitilanne	5
3. Naiset, rauha ja turvallisuus COVID-19 pandemian vuonna 2020.....	5
3.1. 1325-20-vuotisjuhlavuosi.....	6
3.2. COVID-19 pandemia ja sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vaikutukset 1325-agendan toimeenpanoon	7
4. Toimeenpano Suomessa 2019 (ministeriöt ja laitokset)	8
4.1. Ulkoministeriö.....	8
4.1.1. Commitment 2025	8
4.1.2. Rauhanvälitys.....	8
4.1.3. Rekrytoinnit	9
4.1.4. Nuoret, rauha ja turvallisuus (YKTN päätöslauselma 2250)	9
4.1.5. Uskonnolliset toimijat.....	10
4.1.6. Kansainvälinen kriisinhallinta.....	10
4.2. Puolustushallinto puolustusministeriö ja Puolustusvoimat.....	11
4.2.1. Toimenpiteet naisten määrän lisäämiseksi ja naisten määrän kehitys.....	11
4.2.2. Gender-asiantuntijat operaatioissa	11
4.2.3. Kriisinhallintahenkilöstön läheisten tuki.....	12
4.2.4. Gender-näkökulma operatiivisessa toiminnassa.....	12
4.2.5. Gender näkökulma sotilaallisissa harjoituksissa.....	12
4.2.6. Tutkimus ja koulutus.....	12
4.3. Kriisinhallintakeskus (Crisis Management Centre CMC).....	13
4.4. Poliisihallinto	14
4.5. Rajavartiolaitos	15
4.6. Maahanmuuttovirasto MIGRI	16
4.7. Opetus- ja kulttuuriministeriö.....	17
5. Toiminta Euroopan Unionissa.....	17
6. Toiminta YK:ssa.....	17
7. Toiminta keskeisissä järjestöissä	18
7.1. UN Women.....	18

7.2. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyj	19
7.3. Nato.....	19
7.4. Afrikan Unioni AU	19
7.5. Aseistariisunta, aseiden leviämisen estäminen ja asevalvonta	20
8. Toiminta konfliktimaissa ja yhteistyömaissa	20
8.1. Yhdysvallat	20
8.2. Afrikka ja Lähi-Itä	21
Jordania.....	21
Syyria.....	21
Miehitetty Palestiinalaisalue.....	22
Libanon	22
Egypti	22
Tunisia	23
Libya	23
Kenia	23
Etiopia	24
Mosambik	24
8.3. Aasia	24
Afganistan	24
Myanmar.....	25
Nepal.....	25
9. Kansalaisjärjestöjen toiminta	25
9.1. Crisis Management Initiative CMI	25
9.2. Suomen lähetysseura Felm	26
9.3. Kirkon ulkomaanapu KUA	26
9.4. Suomen pakolaisapu	27
9.5. Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö Demo	27

1. YKTN 1325 päätöslauselmaperhe

Vuonna 2000 hyväksytty YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 Naiset, rauha ja turvallisuus toi konfliktien sukupuolittuneet vaikutukset kansainvälisen politiikan keskiöön. Päätavoitteina on vahvistaa naisten roolia ja päätösvaltaa konfliktien ehkäisyssä, ratkaisemisessa ja rauhanrakentamisessa, sekä lisätä naisten ja tyttöjen suojelua ja oikeuksien toteutumista sekä heidän turvallisuuttaan ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Naiset ja tytöt nähdään aktiivisina toimijoina, joiden osallistuminen rauhanneuvotteluihin, rauhanrakennukseen ja konfliktien ehkäisyyn on edellytys kestäväälle rauhalle.

Päätöslauselman 1325:n lisäksi Naiset, rauha ja turvallisuus -perheeseen kuuluu useita muita täydentäviä turvallisuusneuvoston päätöslauselmia; **1820 (2008)** käsittelee konflikteissa siviileihin kohdistuvan väkivallan ehkäisemistä; **päätöslauselma 1888 (2009)** keskittyy seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseen konflikteissa ja perusti YK:n pääsihteerin erityisedustajan viran johtamaan seksuaalisen väkivallan vastaista työtä; **päätöslauselma 1889 (2009)** korostaa naisten osallistumista rauhanprosesseihin ja sen seurauksena YK laati globaalit indikaattorit; **päätöslauselma 1960 (2010)** sisältää väkivallan ehkäisemiseen liittyvän monitorointi-, raportointi- ja analyysimekanismin; **päätöslauselma 2106 (2013)** koskee naisiin, lapsiin ja miehiin kohdistuvaa väkivaltaa konflikteissa ja sen rankaisemattomuuden lopettamista; **päätöslauselma 2122 (2013)** käsittelee agenda kokonaisvaltaisesti vahvistaen naiset, rauha ja turvallisuus -agendan toimeenpanoa ja seuranta neuvoston työssä ja painottaa naisten johtajuutta ja osallistumista rauhanprosesseihin. Siinä myös tunnustetaan aiempaa vahvemmin naisten ja tyttöjen asema keskeisenä kysymyksenä kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. **Päätöslauselma 2242 (2015)**, jossa YK-järjestelmää vaaditaan integroimaan sukupuolinäkökulma työhönsä paremmin, turvallisuusneuvoston tulee sisällyttää 1325-teema maakohtaisten tilanteiden käsittelyyn ja kutsua kansalaisjärjestöjen edustajia briefaamaan neuvostoa. Päätöslauselmalla perustettiin turvallisuusneuvoston epävirallinen asiantuntijatason WPS- työryhmä. Pääsihteerä kehoitetaan kaksinkertaistamaan naisten määrä rauhanoperaatioissa viidessä vuodessa. Taistelussa väkivaltaista ekstremismia vastaan tulee huomioida sukupuoliulottuvuus.

Huhtikuussa **2019** hyväksyttiin turvallisuusneuvostossa päätöslauselma **2467** joka vahvistaa seksuaalisen väkivallan tutkintaa ja oikeuden toteutumista konflikteissa. Se keskittyy erityisesti väkivallasta selviytyneisiin. Päätöslauselma hyväksyttiin vesitettynä ja muun muassa kaikki seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvät suositukset poistettiin. Jännitteinen keskustelu jätti särön yhteisymmärrykseen ja politisoi 1325-agendaa. Lokakuussa **2019** YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi yksimielisesti päätöslauselman **2493**, jossa sitoudutaan uudelleen koko 1325-agendan toteuttamiseen ennen päätöslauselman 20-vuotismerkkipäivää. Päätöslauselma ei kata seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksia Yhdysvaltojen vastustuksen vuoksi ja kanssasuosittajamaiden joukko jäi pieneksi. Suomi ei kanssasuosittanut.

2. Suomen kansallinen toimintaohjelma 2018-2021

1325-agenda on normatiivisesti vahva mutta haasteet ovat toimeenpanossa. Suomen kolmas toimintaohjelma on realistinen ja operatiivinen, joskin hyvin runsas ja liikaakin yksityiskohtiin menevä, ja se korostaa konkreettista toimintaa pyrkien helpottamaan virkamiesten ja kansalaisjärjestöjen työtä.

Edellisen toimintaohjelman laadinnan tavoin valmistelu oli poikkihallinnollista vahvalla kansalaisyhteiskunnan osallistumisella. Ministeriöt ja laitokset osallistuivat omaan mandaattinsa kuuluvien uusien teemojen ja aikaisemmin identifioitujen 1325-aspektien osalta. Toimintaohjelman

ensimmäisessä tavoitteessa (rauhanprosessit) on mukana vastuutahoina kolme suomalaista järjestöä KUA, FELM ja CMI, jotka ovat kansainvälisestikin katsottuna merkittäviä alan toimijoita. 1325-agendan tavoitteista vallitsee laaja yhteisymmärrys ja vaikuttavuuden varmistamiseksi on toimeenpanoon osallistuvien tahojen yhteistyö Suomen edun mukaista.

Suomen kansallinen toimintaohjelma on saanut kiitosta kansainvälisesti ja monet maat pitävät sitä esikuvanaan valmistellessaan tai päivittäessään omia toimintasuunnitelmiaan. Suomen edustajia on myös konsultoitu valmisteluprosesseissa, esimerkkeinä Yhdysvallat ja Baltian maat. Kansallisia 1325-toimintaohjelmia on tällä hetkellä noin 80 maalla. Valitettavasti osa ohjelmista on vanhentunut ja seuranta ja arviointi ontuu tai sitä ei tehdä lainkaan useissa maissa.

Toiminnan tavoitteet ovat:

1. Naisten merkityksellinen osallistuminen ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen rauhanvälityksessä, rauhanprosesseissa ja siirtymäprosesseissa vahvistuu
2. Naisten merkityksellinen osallistuminen konfliktien ehkäisemiseen ja rauhanrakentamiseen vahvistuu
3. Turvallisuussektorilla ja kriisinhallinnassa tehostetaan sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista
4. Naisten ja tyttöjen suojelu sekä oikeuksien toteutuminen ja tarpeisiin vastaaminen kriiseissä vahvistuu
5. Suomi edistää tavoitteita 1-4 kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen linjauksissa, strategioissa ja toiminnassa sekä kannustamalla kansainvälisten toimintaohjelmien laadintaan

2.1.Vuoden 2019 raportti ja seurantamekanismi

Tämän vuosiraportin 2019 kehikkona toimivat suunnitelman tavoitteet ja niiden konkreettiset alatavoitteet ja tuotokset. Indikaattori on alustavasti tehty mutta sitä jatketaan ja muutoksia seurataan pidemmällä aikavälillä. Indikaattorien avulla mitatut määrälliset ja laadulliset muutokset ovat selkeämmin nähtävissä toimintasuunnitelman kauden päättyessä, kun ohjelman vaikuttavuutta arvioidaan.

Kansallisen 1325-toimintaohjelman toteutumista ja tavoitteiden toimeenpanoa seurataan UM:n johtamassa seurantaryhmässä, johon osallistuvat laajapohjaisesti valtionhallinnon eri alojen edustajat sekä kansalaisjärjestöt ja tutkijayhteisö. Vastuutahoina tähän vuoden 2019 raportointiin osallistuivat OKM, PLM, SM, STM, TEM, UM sekä puolustushallinto ja sisäministeriön yhteydessä toimiva Kriisinhallintakeskus CMC Finland, Kirkon ulkomaanapu KUA, CMI ja Suomen Lähetysseura FELM. Suomen Pakolaisapu Ry, Suomen YK-liitto, Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö KIOS, Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö – Demo Ry ja kansalaistoimijoiden 1325-verkosto raportoivat omasta 1325-toiminnastaan.

2.2. Resurssitilanne

UAV pyysi kuulemistilaisuudessa vuonna 2019 tietoa sitä paljonko Suomen kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus—toimintaohjelmaan käytetään rahallisia resursseja.

Rahoitustaulukko on tämän raportin liitteenä ja arvioitu kokonaisrahoitus vuonna 2019 on 52 816 820 euroa. Tästä muodostavat ulkoministeriön rahoittamat hankkeet, ohjelmat ja järjestöt ison osuuden eli 45 899 956 euroa. Sisäministeriön osuus on 1 380 000 euroa (1325-teemojen parissa työskentelevien

asiantuntijoiden sekondeeraaminen), opetus- ja kulttuuriministeriön 1 732 000 euroa ja puolustushallinnon 25 300 euroa. Nämä luvut eivät sisällä 1325-koordinaattorien tai vastuuvirkamiesten palkkakuluja. Kansalaisjärjestöt käyttivät 1325-hankkeisiin ja vaikuttamistyöhön yhteensä 3 779 564 euroa. Rahoitustiedot perustuvat ministeriöiltä, suurlähetystöiltä ja järjestöiltä saatuun raportointiin.

1325-rahoituksen osalta summien määrittäminen on monin paikoin hankalaa. Naisten johtajuuden tukeminen on yksi keskeisistä painopisteistä rauhantyössä, mutta hankkeiden budjettiosuuksien erottelua ei pystytä tekemään, koska useimmissa tapauksissa nämä aktiviteetit ovat osa laajempaa hanketta ja ohjelmaa. Hankkeiden kokonaisbudjetin ilmoittaminen antaa todellisuutta mittavamman kuvan 1325 työn budjettiosuudesta. Budjeteissa ei ole tehty erottelua globaalilla tasolla, että niistä pystyisi erottamaan suoraan erillisiä aktiviteetteja tai toimintoja jotka liittyvät suoraan 1325 työhön. Parhaimmillaan on siis kyse valistuneesta arviosta joidenkin hankkeiden kohdalla.

Ohjelmatuen osalta päädyttiin siihen, että noin 20-30 % UN Womenin ohjelmatuesta menee naiset, rauha ja turvallisuus –työhön. Tästä johtopäätöksenä arvioitiin Suomen yleistuesta n. 25% (2,5 MEUR) menevän vuonna 2019 suoraan UN Womenin 1325-työhön. UNFPAn osalta 31% järjestön menoista on humanitaarista (vuonna 2018), eli voimme arvioida, että UNFPAn yleistuesta 6,2 MEUR meni humanitaariseen työhön, jossa WPS on keskeinen teema vuonna 2019.

3. Naiset, rauha ja turvallisuus COVID-19 pandemian vuonna 2020

Vuonna 2019 1325-agendaa kuvasi jännitteiden lisääntyminen, mistä merkittävimmät esimerkit olivat huhtikuun YKTN:n avoin SVC-aiheinen (seksuaalinen väkivalta konflikteissa) keskustelu ja lokakuun vastaava keskustelu 1325-agendasta. Molemmissa tilaisuuksissa turvallisuusneuvoston jäsenten välillä oli erimielisyyksiä seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksia (SRHR), ihmisoikeuspuolustajia sekä kansalaisyhteiskuntaa koskevissa kappaleissa. Tilaisuuksissa hyväksytyt päätöslauselmat olivat vaikeiden neuvotteluprosessien kautta aikaansaatuja kompromissiratkaisuja, joiden muotoilut edellä mainituissa teemoissa jäivät tietyiltä osin heikoiksi, tai niissä menttiin jopa taaksepäin. Kuitenkin huhtikuun SVC-päätöslauselmassa saavutettiin myös merkittäviä uusia seurantamekanismeja, ja neuvottelujen vaikeudesta huolimatta 1325-päätöslauselma lokakuussa hyväksyttiin yksimielisesti.

YK:n pääsihteeri totesi vuosiraportissaan lokakuussa 2019, että retoriikan ja tekojen välillä on suuri ristiriita. Tukea ja rahoitusta naisten merkityksellisen osallistumisen lisäämiseksi rauhan ja turvallisuuden prosesseihin on lisättävä, samoin kuin tukea naisjärjestöille, rauhanrakentajille ja ihmisoikeuspuolustajille. Vuonna 2015 asetetuista tavoitteista YK on toteuttanut noin 50%. Huolestuttavaa on naisiin kohdistuvan väkivallan ja vihapuheen lisääntyminen. Alle 20%:ssa turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa on viittaus naisryhmien, naispuolisten ihmisoikeuspuolustajien ja kansalaisyhteiskunnan oikeuksien tärkeydestä. Joka viides pakolaisnainen kokee seksuaalista väkivaltaa. Naisten osallistuminen rauhaneuvottelujen delegaatioissa ei ole lisääntynyt ja alle 20% rauhansopimuksista sisältää naisiin, tyttöihin tai sukupuolten tasa-arvoon liittyviä ehtoja. Vain 4,2% YK:n rauhanturvajoukoissa on naisia. Vain 41%:lla YK:n jäsenmaista on kansallinen 1325-toimenpideohjelma.

3.1. 1325-20-vuotisjuhlavuosi

1325-20-vuotisjuhlavuosi on muuttanut muotoaan koronaviruspandemian takia. Suomessa jouduttiin peruuttamaan sovittuja tilaisuuksia keväällä. Juhlavuoden painopisteenä onkin nyt saada enemmän

huomiota 1325-toimintaan ja tehdä retoriikasta ymmärrettävää siten, että myös konfliktien keskellä asuvat osaavat vaatia itselleen roolia rauhanrakennuksessa sekä löytää keinoja vaikuttaa oman maansa tilanteeseen. Venäjä toimii YK:n turvallisuusneuvoston puheenjohtajana lokakuussa ja on suunnittelemassa avointa 1325-istuntoa. 20-vuotisjuhlan järjestämisestä ei vielä ole tietoja. Suomessa tullaan, olosuhteiden niin salliessa, järjestämään KRIHA NYT-messut, WPS yhtenä pääteemana, lokakuussa ja lisäksi UM/WISE/CMC julkaisevat kirjan naisrauhanturvaajista. UN Women Suomi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa suunnittelee juhlaa marraskuussa

3.2. COVID-19 pandemia ja sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vaikutukset 1325-agendan toimeenpanoon

Koronaviruspandemia alkoi terveyskriisinä, mutta sen sosiaaliset ulottuvuudet ovat mittavat. Tämä on nähtävä myös mahdollisuutena tutkia terveyteen liittyviä, sosiaalisia ja poliittisia yhteisvaikutuksia konflikteihin ja rauhanrakennukseen.

Pandemia vaikuttaa naisiin ja heikentää tasa-arvoa. Konfliktien ehkäisyssä ja rauhanrakennuksessa COVID-19-todellisuuden on oltava mukana ja erityisen valppaana on oltava seksuaalisen väkivallan, naisten oikeuksien toteutumisen ja naisihmisoikeuspuolustajien entisestäänkin vaarallisemman tilanteen vuoksi.

Naisten palkaton hoitotaakka on kasvanut. Suurin osa sairaanhoitohenkilökuntaa on naisia (75% globaalisti). Näkymätön työ on tullut näkyväksi ja toivottavasti tämä jatkuu. Kotiväkivalta on lisääntynyt, mukaan lukien raiskaukset, teiniraskaudet, lapsiavioliitot.

1325-toiminta tarvitsee lisää rahoitusta, globaalisti vain 0,2% konfliktialueiden kehitysyhteistyöstä (ODA) rahoittaa naisjärjestöjen tai naisaktivistien toimintaa, ja tämä rahoitus on laskenut pandemian aikana entisestään. Avunantajat ovat de-priorisoineet gender-kysymyksiä, ja rahoitus ja kiinnostus kohdistuu useammin koronavasteeseen. Poliittikapäätöksissä ja koronavastehankkeissa olisikin entistäkin tärkeämpää tehdä säännönmukaisesti gender-analyysi.

Koronaviruspandemia on mullistanut myös Suomen tärkeän kumppanin UN Womenin toiminnan YK:n naisten aseman toimikunnan (CSW, United Nations Commission on the Status of Women) peruuntuessa maaliskuussa 2020 ja henkilöstön siirtyessä etätöihin. Muutos on toisaalta ollut myös positiivinen sikäli, että konfliktialueilla olevilla on mahdollisuus osallistua, kunhan heillä on pääsy teknologiaan.

Pandemia on korostanut olemassa olevia syrjiviä ja epätasa-arvoisia rakenteita yhteiskunnissa, ei vain naisia vaan myös eri vähemmistöjä kohtaan. Muslimivähemmistöä mm. Intiassa, LGBTQ+-yhteisöjä, etnisiä vähemmistöjä ja pakolaisia syytetään pandemiasta. Pakolaiset, turvapaikanhakijat, pakottavista syistä pakenemaan joutuneet, kansalaisuudettomat ja paperittomat siirtolaiset ovat suuressa vaarassa pandemian edetessä. Tässäkin joukossa naiset, vammaiset ja eri vähemmistöt ovat erityisen haavoittuvia.

Pandemia on myös testi, miten ihmiset luottavat olemassa olevaan vallan rakenteeseen. Konfliktialueella tämä ei ole itsestään selvää. Alueilla, joissa vastustetaan maan virallisen johdon toimintaa, tai joissa on kapinallisia liikkeitä, ei koronaviruksen taltuttaminen ole yksinkertaista. Kun kaikki mediahuomio menee koronavirukseen, ovat väkivaltaiset ääriliikkeet lisänneet toimintaansa kuin varkain. Etenkin Afganistanissa ISIS ja Sahelissa Boko Haram vahvistuvat, eikä uutishuomiota juuri ole. Ääriliikkeet sanovat tarjoavansa turvaa, kun valtio ei siihen pysty. Ääriliikkeet tarjoavat ravintoa, mutta eivät kunnioita naisten oikeuksia. On hyvä huomioida myös naisten ja uskonnollisten johtajien merkitys tiedontarjoajina yhteisöissä. Virallisen, oikean tiedon merkitys on suuri.

4. Toimeenpano Suomessa 2019 (ministeriöt ja laitokset)

4.1. Ulkoministeriö

Ulkoministeriön toiminta ja rahoitus kohdistuvat pääosin konfliktimaihin ja muihin yhteistyömaihiin sekä kansainväliseen 1325-agengan edistämiseen eri verkostoissa, YK:ssa, EU:ssa ja alueellisissa järjestöissä.

Ulkoministeriö on vuonna 2019, hallitusohjelman painopisteiden mukaisesti ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, erityisesti panostanut rauhanvälitykseen, rekrytointeihin, Nuoret, rauha ja turvallisuus (päättöslauselma 2250)-teemaan ja uskonnollisten rauhanrakentajien työn edistämiseen.

4.1.1. Vuonna 2019 Suomi myös edisti Espanjan ja Suomen yhteistä sitoumusaloitetta **Commitment 2025**, jolla pyritään vahvistamaan naisten osallistumista rauhanprosesseissa vuoteen 2025 mennessä. YK-sihteeristön poliittisten ja rauhanrakennusasioiden osasto, UN Women ja Georgetownin yliopiston WPS-instituutti ovat mukana aloitteen toimeenpanossa ja 10 YK:n jäsenmaata on liittynyt aloitteeseen. Aloite esiteltiin YK:n yleiskokouksen korkean tason viikon yhteydessä järjestetyssä 1325 Focal Points – sivutapahtumassa ja korkean tason multilateralismia tukeneessa tilaisuudessa. Suomi on pyrkinyt pitämään aloitetta esillä eri yhteyksissä kannustaen muita YK:n jäsenmaita liittymään aloitteeseen.

4.1.2. Rauhanvälitys

Ulkoministeriö jatkoi raportointijaksolla aktiivista toimintaa naisten määrän lisäämiseksi ja roolin vahvistamiseksi konfliktien ennaltaehkäisyssä, rauhanvälityksessä ja rauhanrakennuksessa. Teemaa on pidetty esillä johdonmukaisesti niin kahdenvälisissä tapaamisissa ministeri- ja korkealla virkamiestasolla kuin myös Suomen puheenvuoroissa kansainvälisillä foorumeilla, erityisesti YK:ssa, EU:ssa ja ETYJ:ssä.

Sukupuolten tasa-arvo ja naisten osallistumisen edistäminen ovat keskeisiä tavoitteita ulkoministeriön rahoittamissa rauhanvälitys- ja vuoropuheluhankkeissa. Keskeiset suomalaiset rauhanvälityskentällä toimivat kumppanit (CMI, KUA ja Felm) raportoivat omasta toiminnastaan Naiset, rauha ja turvallisuus – toimintaohjelman osalta erikseen. Merkittävä yhteisponnistus oli ulkoministeriön rahoittama neljäs kansallisten vuoropuhelujen konferenssi (National Dialogues Conference), joka pidettiin Helsingissä 11.-12.6.2019. Vuoden 2019 konferenssin sihteeristönä toimi Felm. Kansallisten vuoropuhelujen vahvuutena konfliktien ennaltaehkäisyssä ja ratkaisemisessa on, että niiden avulla voidaan tuoda yhteen yhteiskunnan eri toimijoita keskustelemaan ja etsimään ratkaisuja kestäväen rauhan saavuttamiseksi. Tämä linkittyy keskeisesti Suomen haluun edistää mm. naisten ja nuorten parempia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Konferenssissa yhden temaattisen session aihe oli “Where is Gender in Dialogue Facilitation?”. Gender-kysymykset huomioitiin myös läpileikkaavasti konferenssin toteutuksessa. (Ulkoministeriö rahoitti ND-konferenssin järjestämistä noin 200 000 eurolla).

UM myönsi yleisrahoitusta International Crisis Groupille (ICG) 300.000 euroa. ICG:tä voidaan pitää yhtenä kansainvälisesti arvostetuimmista riippumattomista järjestöistä konfliktien ehkäisyn ja hallinnan saralla. Järjestö on jo useamman vuoden ajan pitänyt esillä gender-näkökulman läpileikkaavuuden merkitystä ja pyrkinyt omassa toiminnassaan ja tuotoksissaan kehittymään ja kehittämään näiltä osin. Tavoitteena on ymmärtää miesten ja naisten erilaiset roolit sekä konfliktin ylläpitämisessä että sen lopettamisessa, esittää suosituksia naisten osallistumisen lisäämiseksi sekä ehdottaa käytäntöjä, jotka huomioivat

konfliktin erilaiset vaikutukset naisiin ja miehiin, ml. laajalle levinnyt seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva väkivalta maailman konflikteissa.

Naisten voimaannuttaminen ja osallistaminen olivat keskeisiä tavoitteita myös ulkoministeriön rahoittamissa rauhanvälitykseen liittyvissä koulutuksissa. Ulkoministeriö jatkoi Norjan kanssa YK:n Gender and Inclusive Mediation Processes –koulutuksen tukemista (173 500 euroa). Vuotuisen koulutuksen toteuttavat YK:n sihteeristön rauhanvälityksen tukiyksikkö, CMI ja norjalainen rauhantutkimusinstituutti PRIO. YK:n rauhanvälittäjille (pääsihteerin erityisedustajille) sekä muille korkean tason rauhanvälittäjille ja rauhanvälityksen asiantuntijoille suunnattu koulutus pidettiin marraskuussa 2019 Helsingissä. Myös ulkoministeriön rahoittaman (70 000 euroa) YK:n sihteeristön ja alueellisten järjestöjen senioritason virkamiehille sekä eri maiden diplomaateille suunnatun UNITAR:n Preventive Diplomacy –kurssin sisällössä huomioidaan gender-kysymykset.

Ulkoministeriö on osallistunut aktiivisesti pohjoismaisen naisrauhanvälittäjäverkoston toimintaan raportointikaudella. Pohjoismaisen verkoston keskeinen tavoite on saada naisia paitsi rauhanvälitystehtäviin myös mukaan rauhanprosessien valtuuskuntiin. Suomen kansallisessa naisrauhanvälittäjäverkostossa on 16 jäsentä, jotka osallistuivat useisiin kansainvälisiin tilaisuuksiin. Kansallisesti Suomi jatkoi vuoden 2019 aikana konkreettista yhteistyötä erityisesti Afrikan unionin naisrauhanvälittäjäverkosto FEMWISE:n kanssa. Naisrauhanvälittäjäverkostojen globaaliallianssi lanseerattiin YK:n yleiskokousviikolla syyskuussa 2019. Ulkoministeriö rahoitti rauhanvälityksen erityismäärärahasta Suomen naisrauhanvälittäjäverkoston toimintaa, pääosin matkakuluja, vuonna 2019 noin 15 000 eurolla.

4.1.3. Rekrytoinnit

Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti edistetään suomalaisten asiantuntijoiden rekrytoitumista kansainvälisiin järjestöihin. Painopisteenä on erityisesti naishakijoiden identifiointi ja tukeminen hakuprosesseissa. Suomi painottaa sukupuolinäkökulman sisällyttämistä kaikkiin rekrytointeihin YK:n sukupuolten tasa-arvotavoiteen mukaisesti osana säännöllistä dialogiaan YK:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa kaikilla tasoilla.

Vuoden 2019 aikana vahvistettiin yhteistyötä YK:n Sihteeristön rauhanturva-osaston poliisi- ja siviilikriisinhallinnan tehtävistä vastaavan henkilöstöjohdon kanssa naishakijoiden määrän lisäämiseksi. Rekrytointipainotteisella vierailullaan Helsinkiin alkuvuodesta 2020 YK:n poliisiosaston henkilöstöjohtaja muistutti Suomea YK:n jäsenmaana velvollisuudestaan lisätä naishakijoiden määrää YK:n siviilikriisinhallinta- operaatioihin. Toimenpiteitä naishakijoiden osuuden kasvattamiseksi ja hakuvalmennuksen kehittämiseksi toimeenpannaan yhteistyössä sisäministeriön, CMC:n ja Poliisihallituksen kanssa.

Vuonna 2019 YK:n pääsihteerin avasi jäsenmaille UN Global Call- rekrytointikampanjan asiantuntijarosterin avaamiseksi YK:n rauhanturvaoperaatioiden päällikkötehtäviin. Jäsenmailla oli mahdollisuus esittää enintään neljä asiantuntijaa, joista vähintään puolet tuli olla naisia. Suomen esittämälle listalle valikoitui kolme naista ja yksi mies.

4.1.4. Nuoret, rauha ja turvallisuus (YKTN päätöslauselma 2250)

Usein erityisesti nuoret naiset jäävät rauhaa ja turvallisuutta koskevan päätöksenteon sekä rauhanprosessien ulkopuolelle. Kestävän rauhan saavuttamiseksi nuoret on sisällytettävä

päätöksentekoon kaikilla tasoilla. Suomi kiinnittää toiminnassaan erityistä huomiota nuoriin naisiin ja miehiin, ja jatkaa toimintaansa nuorten merkityksellisen osallistumisen lisäämiseksi konfliktien ennaltaehkäisyssä, ratkaisussa sekä konfliktien jälkeisissä tilanteisessa päätöslauselman (2250) ”Nuoret, rauha ja turvallisuus” mukaisesti. Suomi ilmoitti ensimmäisenä maana maailmassa alkavansa valmistella kansallista toimintaohjelmaa päätöslauselman toimeenpanemiseksi, jonka on tarkoitus valmistua vuoden 2020 loppuun mennessä. Suomi näkee nuoret ja nuorisjärjestöt tärkeinä kumppaneina, ja nuorten yhteiskunnallisen osallistuminen tukeminen on olennainen osa Suomen työtä.

4.1.5. Uskonnolliset toimijat

Uskontotaustaisten naisten keskeinen rooli nousi esille lukuisissa eri yhteyksissä, kun Suomen uskonnolliset toimijat mukaan ottavaa rauhan fasilitointia esiteltiin eri kansainvälisissä yhteyksissä. Viestin ydin oli, että naisten aktiivinen rooli uskonnollisina toimijoina samoin kuin naisjärjestöjen positiivinen yhteiskunnallinen merkitys on tunnustettava ja ymmärrettävä, myös uskontojen sisällä.

YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) istunnossa maaliskuussa 2019 suurlähettiläs Metso/UM osallistui paneeliin, jossa tarkasteltiin uskonnollisten toimijoiden roolia sukupuolittuneen väkivallan ennaltaehkäisyssä ja torjumisessa rauhan ja konfliktitilanteissa. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun CSW:n istunnossa käsiteltiin uskonnollisten toimijoiden roolia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemisessä. Suomen puolelta korostettiin erityisesti naispuolisten uskonnollisten toimijoiden työtä, kun vähemmän väkivaltaan taipuvaista yhteiskuntaa rakennetaan. Samalla korostettiin tarvetta saada miespuoliset uskonnolliset toimijat mukaan sukupuolittuneen väkivallan vastaisen työn keskiöön. Marraskuussa 2019 ulkoministeriön tukema Uskonnollisten ja perinteisten rauhantekijöiden verkoston neuvoa-antava ryhmä hyväksyi Jakartassa verkoston työlle strategian. Strategiassa tunnistetaan sukupuoleen liittyvät ulottuvuudet välttämättöminä rauhanrakennuksen kestävyuden ja vaikuttavuuden kannalta. Strategiassa korostetaan sen merkitystä, että tämä lähtökohta näkyy kaikessa projektitoiminnassa vahvistaen transformatiivista muutosta tasa-arvoisempien sukupuolinormien -ja roolien vahvistamiseksi.

4.1.6. Kansainvälinen kriisinhallinta

Naisten osallistuminen ja osallistaminen kriisien ratkaisemiseen on Suomelle tärkeä painopiste. Naisten kriisinhallintaosallistumisen kasvattaminen on yksi Suomen ”Naiset, rauha ja turvallisuus” toimintaohjelmassa vuosille 2018-2021 asetetuista tavoitteista. Sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävissä naisten osuus on ollut n. 5 prosenttia, YK-operaatioiden esikunta- ja tarkkailijatehtävissä n. 15 prosenttia. Siviilikriisinhallintatehtävissä palvelevista asiantuntijoista n. 40 prosenttia on naisia.

Suomi edistää naisten osallistumisen lisäämistä kriisinhallinnassa myös kansainvälisesti. Vuonna 2019 Suomi jatkoi aiempien vuosien tapaan tukeaan UN Womenin naisrauhanturvaajakoulutukselle. Keväällä 2019 Suomi liittyi Kanadan ja YK:n *Elsie Initiative Fund*-aloitteeseen, jonka avulla edistetään naisrauhanturvaajien koulutusta ja osallistumista operaatioihin. Suomi myös jatkoi osallistumista YK:n UNMISS-operaatioon Etelä-Sudanissa seksuaaliseen ja sukupuolittuneeseen väkivaltaan (SGBV) keskittyvällä erityispoliisitiimillä yhdessä Norjan kanssa. Lisäksi Suomi tuki YK:n rauhanturvaosaston hanketta operaatioiden johtotehtäviin valittavien henkilöiden ihmisoikeussensitiivisyyden, ml. naisten oikeudet, vahvistamiseksi.

4.2. Puolustushallinto - puolustusministeriö ja Puolustusvoimat

Naiset, rauha ja turvallisuus -työ edistyi vuonna 2019 puolustushallinnossa varsin hyvin. Myönteinen kehitys perustuu systemaattiseen työhön, joka liittyy naisten rekrytointiin, kriisinhallinnan operatiiviseen suunnitteluun ja operaatioiden toimeenpanoon sekä henkilöstön koulutukseen.

Uusimman ja sitä edeltävien kansallisten toimintaohjelmien toimeenpanoa on kutsuttu puolustusvoimissa *”gender-toiminnaksi”*. Toiminnan kehittäminen on perustunut vuodesta 2010 lähtien Pääesikunnassa laadittuihin hallinnollisiin määräyksiin. Kolmannen toimintaohjelman toimeenpanoa ohjaa puolustushallinnon *”Naiset, rauha ja turvallisuus”* -toimintaohjelma. Tämä on Puolustusvoimien ja puolustusministeriön yhteinen asiakirja, ja sen allekirjoittivat puolustusministeriön kansliapäällikkö ja Pääesikunnan päällikkö syksyllä 2019.

4.2.1. Toimenpiteet naisten määrän lisäämiseksi ja naisten määrän kehitys

Asepalvelukseen hakeutuvien vapaaehtoisten naisten sekä vakinaiseen palvelukseen hakeutuvien naisten määrää on pyritty lisäämään erilaisin rekrytointikampanjoin. Vuonna 2019 toteutettiin erityisesti naisille suunnattu informaatiokampanja puolustusvoimissa tarjolla olevista cyber-puolustuksen tehtävistä. Yhdenvertainen uralla eteneminen vaikuttaa siihen, että palvelukseen hakeutuneet henkilöt pysyvät palveluksessa. Naisten ja miesten yhdenvertaista uralla etenemistä on edistetty Pääesikunnassa vuonna 2018 laaditulla tasa-arvosuunnittelun ohjeella, jossa korostetaan, että työpaikkatason tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa tulee kiinnittää erityistä huomiota yhdenvertaisen uralla etenemisen varmistamiseen. Tasa-arvotilannetta edistetään laajemminkin tasa-arvosuunnittelun avulla.

Vuoden 2018 lopussa sotilashenkilöstöstä oli naisia 3,4 prosenttia (271 naista ja 7716 miestä) ja siviilihenkilöstöstä 46 prosenttia (1861 naista ja 2181 miestä).

Vuoden 2019 lopussa sotilashenkilöstöstä oli naisia 4,4 prosenttia (349 naista ja 7664 miestä) ja siviilihenkilöstöstä 46 prosenttia (1885 naista ja 2217 miestä).

Naisten hakeutumista kriisinhallintatehtäviin edistettiin lähettämällä keväällä 2019 kaikille vuonna 2014 tai sen jälkeen vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneille naisille henkilökohtainen, puolustusvoimien henkilöstöpäällikön allekirjoittama kirje. Kirjeen lähettämisen jälkeen kriisinhallintapalvelukseen hakeneiden naisten lukumäärä kasvoi merkittävästi.

Lisäksi puolustusvoimien tasa-arvosuunnittelun ohjeessa korostetaan sitä, että kriisinhallintapalveluksen tulee edistää yhdenvertaisesti naisten ja miesten urakehitystä.

Poikkileikkausajankotina tarkasteltuna kriisinhallintapalveluksessa oli pitkään noin 20 - 25 naista, kun määrä on vuodesta 2018 ollut noin 30 naista. Naisten määrä on viimeisen kahden vuoden aikana ollut lähellä kansallisessa toimintaohjelmassa tavoitteeksi asetettua 7 prosenttia. Esimerkiksi vuoden 2019 lopussa kriisinhallintaoperaatioissa palveli 31 naista ja 367 miestä, eli naisten osuus oli 7,8 prosenttia.

Suomi on myöskin saavuttanut YK:n asettaman tavoitteen, jonka mukaan esikunta- ja sotilastarkkailijatehtävissä toimivista 15 prosentin tulee olla naisia.

4.2.2. Gender-asiantuntijat operaatioissa

Gender-yhdyshenkilöiden määrä on pysynyt vakaana. Kaikissa henkilöstömäärältään yli 50 henkilön kriisinhallintajoukoissa on palvellut gender-yhdyshenkilö jo usean vuoden ajan. Lähes kaikki heistä ovat olleet miehiä.

4.2.3 Kriisinhallintahenkilöstön läheisten tuki

Läheisille suunnattuja tukitoimia kehitetään Porin prikaatissa ja Suomen rauhanturvaajaliitossa. Läheisten päiviä järjestetään lähtevän henkilöstön rotaatiokoulutuksen ja kriisinhallintapalveluksen aikana. Päivillä annetaan tietoa operaatioalueen tilanteesta ja palvelusolosuhteista sekä tarjotaan läheisille mahdollisuus muodostaa vertaistukiryhmiä. Suomen Rauhanturvaajaliitto tarjoaa tukipuhelinpalveluja läheisille ja järjestää alueellisia läheisten päiviä. Vuonna 2019 ryhdyttiin selvittämään alustavasti myös mahdollisuuksia tarjota lastenhoitopalveluja ja muita perhepalveluja läheisille sekä mahdollisuuksia kehittää läheisten ja kriisinhallintapalveluksessa olevien yhteydenpitoa ja läheisille suunnattua tiedotusta.

4.2.4. Gender-näkökulma operatiivisessa toiminnassa

Gender-näkökulma otetaan joiltakin osin huomioon operaatioiden suunnittelussa ja toimeenpanossa, mutta operaatioiden välillä on eroja. Joissakin operaatioissa nämä on integroitu paremmin operatiiviseen suunnitteluun ja operaatioiden toimeenpanoon, joissakin operaatioissa näissä asioissa on enemmän kehitettävää. Puolustusvoimissa aloitettiin vuonna 2019 ohjeistuksen kehittäminen. Tarkoituksena on lisätä vuosittain Maavoimien esikunnassa laadittavaan kriisinhallinnan operatiiviseen suunnitelmaan erillinen liite, jossa ohjeistetaan gender näkökulman huomioon ottaminen operaatokohtaisessa suunnittelussa ja toiminnassa.

Tällä hetkellä käytössä olevia menettelyjä, joilla edistetään naisten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien turvallisuutta ja tilannetta ovat mm. naissotilaiden sijoittaminen kiertäviin partioihin, jolloin he voivat toimia paikallisväestölle esimerkkinä siitä, että naiset voivat toimia perinteisissä miesten tehtävissä, ihmisoikeus- ja tasa-arvoasioiden kouluttaminen paikallisille joukoille koulutusoperaatioissa, sekä yhteydenpito paikalliseen siviiliyhteiskuntaan ja naisjärjestöihin, ja näin saatavan tiedon hyödyntäminen naisten turvallisuuden varmistamiseen ja aseman parantamiseen yhdessä paikallisten viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa.

Vuonna 2019 käynnistettiin myös operaatioiden tekemää raportointia koskevan ohjeistuksen päivitys. Pyrkimyksenä on varmistaa, että kaikkien operaatioiden raportteihin liitetään erillinen luku, jossa käsitellään gender-toimintaa.

Nollatoleranssi seksuaaliseen häirintään on kirjattu kaikkien operaatioiden käytännesääntöihin (Code of Conduct). Tätä korostetaan myös kriisinhallintahenkilöstön rotaatiokoulutuksessa. Vuonna 2019 ei tullut ilmi tähän liittyviä rikkomuksia.

4.2.5. Gender näkökulma sotilaallisissa harjoituksissa

Vuonna 2019 käynnistettiin vuonna 2021 toteutettavan kansainvälisen Arctic Lock -harjoituksen suunnittelu. Tämän harjoituksen yhteydessä kehitetään ja arvioidaan gender-näkökulmaa harjoituksessa. Näin saatavia kokemuksia hyödynnetään myöhemmissä harjoituksissa.

4.2.6. Tutkimus ja koulutus

Selvitys siitä, kuinka gender-näkökulma näkyy operaatioiden suunnittelussa ja toteutuksessa käynnistyi vuonna 2019 yhteistyössä Pääesikunnan, puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen ja CMC:n kanssa. Selvitys toteutetaan asiakirja-aineiston analyysillä ja avainhenkilöille suunnattavalla kyselyllä.

Maanpuolustuskorkeakoulun opetussuunnitelmien uudistamistyö on käynnissä, ja sotatieteiden maisterin tutkintoa kehitettiin vuonna 2019 liitämällä opintojaksoon ”Kansainvälinen harjoitustoiminta ja kokonaisvaltainen kriisinhallinta” osaamistavoitteet. Maisterien valinnaiseen kriisinhallintaopetukseen gender-teema on integroitu jo aikaisemmin.

Aliupseerien koulutukseen on lisätty 1325- opetusta muun muassa Merisotakoulussa. Työ on edelleen kesken, ja vain osassa aliupseerien opintoja käsitellään näitä asioita.

Puolustusvoimien kansainvälinen keskus on ottanut gender-näkökulman mukaan kaikkiin kursseihinsa, jossa sen katsotaan olevan tarkoituksenmukaista. Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen kurseille osallistuu sotilastarkkailijoita, vanhempia upseereja ja asiantuntijoita kotimaasta ja ulkomailta.

Puolustusvoimat on lähettänyt opiskelijoita kaikille NCGM-keskuksen kurseille, ja kotimaassa toteutettavien gender-neuvonantajakurssien suunnittelua tehtiin vuonna 2019 Puolustusvoimissa ja Maanpuolustuskoulutus ry:ssä.

4.3. Kriisinhallintakeskus (Crisis Management Centre CMC)

Vuonna 2019 naiset, rauha ja turvallisuustyö on edennyt Kriisinhallintakeskuksessa huomattavasti. Kriisinhallintakeskus on lähestynyt ja useaan kertaan ylittänyt pitkäaikaisen tavoitetason, jossa 40% sekondeeratuista on naisia. Lisäksi teemaa käsittelevä tutkimustoiminta on käynnistynyt. Suurin kielteinen vaikutus on ollut Kriisinhallintakeskuksen pitkän siirtoprosessin luomilla haasteilla, esimerkiksi Helsingin toimitilan aukeamisen viivästyksillä ja henkilöstön suurella vaihtuvuudella siirtoprosessin osana.

Vuonna 2019 naisten osuus Kriisinhallintakeskuksen sekondeeraamista asiantuntijoista oli keskimäärin 39,1%, vaihteluvälin ollessa 36,8%-41,2%. Naisten rekrytointitason tavoite 40% saavutettiin neljänä kuukautena vuoden aikana.

Poliisitehtävien määrän kasvaminen vaikeuttaa yhä naisten osuuden kasvattamista lähetetyistä asiantuntijoista, sillä naisten osuus kriisinhallintatehtäviin koulutetuista poliiseista on huomattavasti 40% tavoitearvoa alhaisempi, suhteutuen naisten osuuteen Suomen poliisissa. 40% tavoitearvon saavuttamiseksi sekondeerauksissa on naisten osuus jouduttu kasvattamaan huomattavasti miehiä korkeammaksi muissa kuin turvallisuusviranomaiskokemusta vaativissa tehtävissä (Poliisi, Raja, Tulli, Puolustusvoimat). Esimerkiksi sihteeristötehtäviin lähetetyt asiantuntijat ovat pääosin naisia.

Kriisinhallintakeskus analysoi keväällä 2020 siviilikriisinhallinnan sekondeerausten sukupuolittuneisuutta ja julkaisee asiasta vuoden aikana.

Kriisinhallintakeskus lähetti Suomalaisen gender asiantuntijan neljään tehtävään; EUCAP SAHEL Mali Trainer on human rights and Gender, UN WOMEN Geneve Women, Peace and Security Specialist ja OSCE ODIHR Human Rights Officer, Gender & Security, EUMM Georgia Gender Adviser. Kaikki lähetetyt asiantuntijat ovat naisia. Lisäksi YK:n Etelä-Sudanin UNMISS-operaatiossa toimivassa suomalaisessa seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn ja tutkintaan keskittyvässä erityispoliisitiimissä työskentelee kolme suomalaista, kaksi naista ja yksi mies. Vuoden 2019 lopussa naiset, rauha ja turvallisuus tematiikka sisältyy 12 sekondeeratun asiantuntijan tehtävänkuvaan.

Kriisinhallintakeskuksen tutkimus- ja kehittämisyksikkö teki keväällä 2018 selvityksen tehtäviin lähetettyjen asiantuntijoiden perheiden tukitoimista. Selvitys perustui Kriisinhallintakeskuksen aiempiin aihetta käsitelleisiin tutkimuksiin ja kyselyihin, jonka lisäksi aiheesta keskusteltiin kotiutuneiden asiantuntijoiden palautetilaisuudessa. Selvityksessä korostui erityisesti asiantuntijoiden perheiden tietotarpeiden täyttäminen ja yhteydenpidon varmistaminen lähetetyn ja hänen perheensä välillä. Selvitys keskittyi tehtäviin sekondeerattujen asiantuntijoiden perheiden tukeen kotimaassa, eikä käsitellyt

perheellisyyden merkitystä tehtäviin ja siviilikriisinhallintakoulutukseen hakeutumisessa, tai perheiden mukaan ottamista. Näiden selvittämiseksi suositeltiin laajempaa kyselytutkimusta. Selvityksen pohjalta laadittujen suositusten osalta ei toimeenpantu jatkotoimia vuonna 2019.

Nollatoleranssi seksuaaliseen häirintään ja hyväksikäyttöön sisältyy siviilikriisinhallinnan peruskurssin ja lähtevien asiantuntijoiden perehdytyskoulutusta osana käytännėsääntöjen (code of conduct) käsittelyä. Vuonna 2019 ei noussut esiin seksuaalista häirintää tai hyväksikäyttöä sisältäneitä käytännėsääntöjen rikkomuksia.

Kaikkiin Kriisinhallintakeskuksen ja kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan osaamiskeskuksen koulutuksiin, joita Kriisinhallintakeskus on ollut mukana järjestämässä, on sisällytetty naiset, rauha ja turvallisuus-, ja sukupuoli-teemat.

Siviilikriisinhallinnan peruskurssille valitaan miehiä ja naisia yhtä suuri lukumäärä, mutta kurssipaikan vastaanottavissa henkilöissä ilmenee hajontaa. 2019 siviilikriisinhallinnan peruskurssille osallistui 26 henkilöä, joista 11 oli naisia ja 15 miehiä. 46 henkilöä lähetettiin Suomessa ja ulkomailla järjestetyille erikoiskursseille. Heistä 15 oli naisia ja 31 miehiä. Vuonna 2019 siviilikriisinhallinnan peruskurssille osallistui neljä taustaltaan gender adviser -tehtävään soveltuvaa henkilöä, kolme naista ja yksi mies. Vuonna 2019 yhtään asiantuntijaa ei lähetetty gender advisor-koulutuksen. Yksi asiantuntija lähetettiin naiset, rauha ja turvallisuus koulutukseen ulkomaille.

Kriisinhallintakeskus käynnisti 2019 tilastollisen selvityksen naisten sekondeerauksen 40% tavoitetason toteutumisesta ja tähän liittyvistä tekijöistä. Selvitys julkaistaan 2020 ja sitä tullaan tarjoamaan esitettäväksi aihetta käsittelevissä konferensseissa.

Kriisinhallintakeskus on käynnistänyt yhteistyön ulkomaisten kumppanuusorganisaatioidensa kanssa sukupuoliteemojen valtavirtaistamisen ja naiset, rauha ja turvallisuus-päätöslauselmien käytännön toimeenpanosta organisaatioiden toiminnassa. Yhteistyö tulee sisältämään selvitys ja tutkimustoimintaa

4.4. Poliisihallinto

Valtioneuvosto antoi 19.12.2019 periaatepäätöksen **”KANSALLINEN VÄKIVALTAISEN RADIKALISOITUMISEN JA EKSTREMISMIN ENNALTÄ EHKÄISYN TOIMENPIDEOHJELMA 2019-2023”**. Ohjelman täytäntöönpano on alkamassa. Toimintaohjelma sisältää tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka vahvistavat naisten osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyyn:

Toteutetaan tutkimus tytöistä ja naisista väkivaltaisissa ääriliikkeissä Suomessa. Tutkimuksella saadaan tietoa siitä, millaisia rooleja ja tehtäviä tytöillä ja naisilla näissä liikkeissä on, miksi he liittyvät tähän toimintaan ja tukevat näitä liikkeitä, miten rekrytoituminen tapahtuu, sekä millaisia eroja tyttöihin ja naiseen liittyen eri ekstremististen ryhmien välillä on.

Vahvistetaan nuorten naisten osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisevien toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Huolehditaan siitä, että osallistujat edustavat laajasti erilaisia taustoja.

Poliisihallinnon naisten ja miesten lukumäärää seurataan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyössä. Naisten määrä on kasvanut tasaisesti lukumääräisesti ja prosentuaalisesti poliisiviroissa sekä "muut"-ryhmässä

ylittäen viime vuonna jo 30. Naisten suhteellinen osuus poliisihallinnon koko henkilöstöstä on kasvanut tasaisesti viimeiset vuosikymmenet.

Poliisin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman yhtenä tavoitteena on tasavertainen mahdollisuus urakehitykseen ja sen toimenpiteenä naisten uralla etenemisen edistäminen mm. tavoite- ja kehityskeskusteluissa pitkäjänteisten urasuunnitelmien avulla. Poliisissa toimii valtakunnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä, jonka tehtävänä on käsitellä, seurata ja kehittää valtakunnallisesti poliisin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioita. Työryhmän tulee esittää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kehittämistoimia sekä raportoida näiden edistymistä Poliisihallitukselle vuosittain.

Poliisin kansainvälisen urapolun kuvaaminen aloitettiin vuoden 2018 aikana osana poliisin työikäohjelmaa. Tämä työ jatkui vuonna 2019. Sen tavoitteena on luoda ohjausasiakirja ja pelisäännöt sekä selkiyttää sen avulla kansainvälisten tehtävien vaikutusta urakehitykseen poliisissa.

Poliisissa aloitti syksyllä 2019 johtamispotentiaalityöryhmä, jonka yhtenä tavoitteena on laatia esitys johdon urapolkumallista. Urapolkumalliin kuvataan johtamispotentiaalin arvioinnin menettelyt, johtamisosaamisen osa-alueet ja osaamisen kehittämisen keinot huomioiden myös kansainväliset tehtävät.

Vuonna 2019 havaittiin rakenteellisia esteitä siviilivirassa toimivien poliisikoulutettujen henkilöiden (ml. naisten) hakeutumisessa kansainvälisiin kriisinhallinnan tehtäviin. Näiden esteiden selvitystyötä ollaan käynnistämässä.

Poliisin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman yhtenä tavoitteena on syrjintä- ja häirintävapaa poliisihallinto. Poliisiin on laadittu syksyllä 2019 eettinen koodisto, joka on johdettu poliisin arvoista ja strategiasta käsin. Poliisin ohje häirinnästä ja epäasiallisesta kohtelusta uudistettiin kesällä 2019. Poliisissa on nollatoleranssi häirinnän ja epäasiallisen kohtelun suhteen.

Arvokoulutus on sisällytetty eri koulutustasoilla poliisin peruskoulutuksesta (poliisi AMK) päällystökoulutukseen (poliisi YAMK) asti.

4.5. Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksessa laaditaan vuosille 2020-2021 tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa, jossa huomioidaan tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtelu. Lisäksi Raja- ja merivartiokoululla on laadittu tasa-arvo ja yhdenvertaisuus-suunnitelma, jossa on huomioitu naisten määrän lisääminen sekä tasa-arvoinen kohtelu.

Rajavartijan peruskurssin suorittaneiden naisten lukumäärää on tietoisesti pyritty lisäämään erilaisin toimenpitein. Viimeisimmistä valmistuneista rajavartijan peruskursseista naisten osuus on ollut seuraava (henkilöä / prosenttia kurssin vahvuudesta):

2016: 12/25 %, 2017: 10/17 %, 2018: 23/24 %, 2019: 37/15 %. Rajavartijan peruskursseja järjestettiin vuonna 2019 kaksi (PK26 ja PK27) ja koulutettujen kokonaismäärä oli normaalia suurempi, joka selittää naisten suhteellisen osuuden laskua vuoden 2019 osalta. Vuonna 2019 Rajavartiolaitokseen valmistui kolme naista sotatieteiden kandidaatiksi.

Raja- ja merivartiokoulu käyttää positiivista erityiskohtelua naisten osalta rajavartijan peruskurssien valinnoissa: lisäpiste naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittamisesta, miehiä matalammat vaatimusrajat 12 minuutin juoksutestissä ja mahdollisuus hakeutua kurssille ennen vapaaehtoisen asepalveluksen suorittamista.

Vuoden 2019 kesäkuussa päättyneeltä 12. erikoisrajajääkärikurssilta kotiutui kautta aikain ensimmäinen naisten vapaaehtoista asepalvelusta erikoisrajajääkärikoulutuksessa suorittanut nainen. Erikoisrajajääkäri-koulutuksessa annetaan valmiudet toimia Rajavartiolaitoksen erikoisjoukkosotilaana kriisiajan vaativimmissa taistelu-, tiedustelu- ja tukitehtävissä.

Raja- ja merivartiokoululla on laadittu ja päivitetty tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Koulun toiminnassa kaikissa opetustilaisuuksissa ja kursseilla yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja syrjimätön kohtelu on kaiken toiminnan lähtökohta. Sen mukaisesti opinnoissa toimitaan asiallisesti, puolueettomasti ja tasa-arvoista kohtelua sekä sovinnollisuutta edistäen. Oppilaitoksen johto valvoo, että henkilöstö toimii tasa-arvoisesti. Sukupuolten välinen tasa-arvo on yksi oppilaitoksen kasvatuksellisista tavoitteista.

Kurssilaiset valikoituvat täydennyskoulutukseen hallintoyksiköiden operatiivisten tarpeiden mukaisesti, ei sukupuolen mukaan. Täydennyskoulutus on tehtäväsidonnaista riippumatta siitä, kuka ja mitä sukupuolta tehtävän hoitaja on. Koulutuksessa naiset huomioidaan omilla sosiaali- ja majoitustiloilla, muutoin opetuksessa ei ole jaottelua sukupuolten välillä. Koulutuksen vaikuttavuutta arvioidaan täysin sukupuolesta riippumatta.

Lainsäädännön ja hallinnon opetukseen sisältyy tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevien kysymysten käsittelyä. Raja- ja merivartiokoulun opettajakunnassa on naisia, mikä tukee operatiivisen toiminnan opettamista erityisesti niissä asioissa, joissa toimenpiteen suorittajan tulee olla samaa sukupuolta toiminnan kohteen kanssa. Maanpuolustuskorkeakoulu teettää opiskelijoille muiden palautekyselyjen lisäksi tasa-arvokyselyn, johon myös Rajavartiolaitokseen valmistuvat kadetit vastaavat. Raja- ja merivartiokoululla ei ole vastaavaa käytäntöä. Tulevaisuudessa voitaneen harkita käytäntöjen yhdenmukaistamista Maanpuolustuskorkeakoulun kanssa.

Siviilihenkilöstöä rekrytoidaan myös upseereiden ja rajavartijoiden tällä hetkellä hoitamiin johto-, asiantuntija- ja tukitehtäviin, joihin annetaan asianmukainen koulutus tehtävänhoitajan tarpeen mukaan. Naisten osuus siviilivirkojen hoitajista Rajavartiolaitoksessa on noin 65,5%. Esimiestehtävissä aloittaneille siviilihenkilöille annetaan mahdollisuus osallistua esimieskoulutukseen, joka toteutetaan oppisopimuskoulutuksena. Käynnissä olevan koulutuksen osallistujat (2 henkilöä) ovat molemmat naisia

4.6. Maahanmuuttovirasto MIGRI

Vastaanottojärjestelmän ohjaus-, koulutus-, ja kehittämistyössä on vahvistettu työntekijöiden kykyä tunnistaa ja huomioida naisten ja tyttöjen erityisen tuen tarpeet vastaanottokeskuksen arjessa ja palveluissa. Vastaanottokeskuksissa otettiin muun muassa käyttöön uusi alkuterveystarkastuksen malli, jossa huomioidaan aikaisempaa paremmin naisia ja tyttöjä koskevat erityiskysymykset.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on kehittänyt asiakasprosessejaan ja yhteistyötään vastaanottokeskusten kanssa sen takaamiseksi, että ihmiskaupan uhriksi joutuneet naiset ja heidän lapsensa sekä uhriksi joutuneet tytöt saavat ne auttamistoimet ja sellaisen tuen, joita he toipuakseen tarvitsevat.

Naisten ja tyttöjen asema ja erityisen tuen tarpeet huomioidaan vastaanotto- ja ihmiskaupan uhrien palveluissa läpileikkaavalla periaatteella.

4.7. Opetus- ja kulttuuriministeriö

OKM on tehnyt vuosia johdonmukaisesti työtä naisten aseman ja sukupuolten välisen tasa-arvon kohentamiseksi hallinnonalallaan niin Suomessa kuin käytettävissä olevilla vaikutuskeinoillaan kansainvälisissä yhteyksissä. Yhtenä huomion kohteena viime vuosina Suomessa ovat olleet maahanmuuttajat, mukaan lukien etenkin lapset, nuoret ja naiset ja heidän asemansa kohentaminen. Kansainvälisissä yhteyksissä Suomen sanomalla on ollut erityistä painoarvoa vuonna 2019 mm. EU- ja EN-puheenjohtajuuskausien sekä Suomen jäsenyyden UNESCO:n hallintoneuvostossa (2017-2021) johdosta.

5. Toiminta Euroopan Unionissa

Ulkoministeriö on osallistunut vuonna 2019 aktiivisesti EUH:n 1325 epävirallisen työryhmän työskentelyyn ja toimintasuunnitelman laadintaan ja toimeenpanoon. Strategisen tason Task Forcen kokouksessa marraskuussa Suomi toimi kanssapuheenjohtajana yhdessä EUH:n PAG (Principal Adviser on Gender and WPS) Mara Marinakin kanssa. Ryhmän päätehtävä on EU:n WPS-strategian ja toimintasuunnitelman toteutuksen arviointi ja seuranta. Yhteistyötä temaattisten ja alueellisten työryhmien kanssa tiivistetään ja 1325-agendan ja GAPII (Gender Action Plan) koherenssiin, mukaan lukien raportointi, panostetaan. Jäsenmaiden ja EU:n instituutioiden läheisempi yhteistyö ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistuminen Task Forcen työhön ovat tärkeitä. EU:n yhtenäisyys WPS-asioissa on hieno saavutus ja jäsenmaiden aktiivisuus, mukaan lukien uudet kansalliset toimintaohjelmat, on lisääntynyt. Suomi on myös ollut aktiivinen 1325-agendan edistämisessä EU:n yhteisessä turvallisuus- ja puolustusyhteistyössä.

Lisäksi Suomi toimi aktiivisena EU-YK-yhteistyön edistäjänä osallistumalla EUH:n ja komission järjestämään EU-YK-toimintapajaan 21.11.2019 ja järjestämällä aiheeseen liittyvän vastaanoton sekä illallisen. Työpajassa pohdittiin konkreettisia tapoja, kuinka lisätä naisten osuutta puolustusallalla sekä rauhanturvaoperaatioissa.

Muita järjestettyjä tapahtumia Brysselissä olivat 3.7 yhdessä Norjan kanssa toteutettu paneelikeskusteluserja, jonka aiheena oli "Naiset rauhan ja turvallisuuden keskeisillä areenoilla". Seminaarissa korostettiin naisia aktiivisina muutoksentekijöinä, joiden osallistamisella rauhanprosesseihin on merkittävä vaikutus kestävän rauhan rakentamisessa ja esimerkiksi rauhansopimusten noudattamisessa.

6. Toiminta YK:ssa

Suomi on YK:ssa pyrkinyt läpileikkaavasti sisällyttämään 1325-agendan temaattisiin aiheisiin kuten rauhanvälitykseen, rauhanturvaan, YK:n poliittisiin missioihin, asevalvontaan sekä vastuullisuuskysymyksiin ja nostanut sukupuolinäkökohdat ja naisten roolin esille myös sekä YK:n terrorisminvastaisissa että väkivaltaisen ekstremismin vastaisissa toiminnoissa. 1325-agendaa edistetään myös maakohtaisissa kysymyksissä. Suomi oli esimerkiksi mukana tukemassa 1325-agendan viittausta neuvotteluissa koskien yleiskokouksen Afganistan-päätöslauselmaa.

Vuonna 2019 Suomen aloitteisiin 1325-agendan sisällyttämiseksi YK:n toimintaan kuuluivat seminaarit ja tilaisuudet, joita järjestettiin yhteistyössä muiden YK-toimijoiden, pysyvien YK-edustustojen ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Suomi oli mukana järjestämässä 1325-viikon yhteydessä 31.10. yhdessä GNWP:n (Global Network of Women Peacebuilders), Cordaidin, UN Womenin ja GIWPS:n kanssa

seminaarin koskien kollektiivisia toimia 1325-päätöslauselmien monitoroimiseksi. Seminaarissa Suomi välitti kokemuksistaan kansallisen 1325-toimintaohjelman seurannasta ja evaluonnista.

Suomi ilmoitti KP Jukka Juustin johdolla New Yorkissa 28.3.2019 Suomen viisivuotisesta tuesta naisten rauhaturvaosallistumisen kehittämiseen UNDP:n hallinnoiman Elsie-rahaston kautta. Suomi myös tukee UN Womenin Female Military Officers-kurssia, joka keskittyy naisrauhanturvaajien kouluttamiseen, jo neljättä vuotta.

Keskeisenä osana 1325-agendan 20-vuotisuhallisuuksia ja niihin valmistautumista on sen puitteissa tehtyjen sitoumusten monitorointi. Saksan ja UK:n johdolla lanseerattiin 23.4.2019 prosessi, jonka kautta jäsenmaat voivat ilmoittaa sitoumuksistaan, konkreettisista toimistaan ja saavutuksistaan huhtikuun 2019 ja lokakuun 2020 välillä. Suomi osallistui ulkoministeritasolla tähän tilaisuuteen. Seminaarien ja tilaisuuksien lisäksi Suomi piti aiheesta puheenvuoroja kansallisesti ja osana Pohjoismaiden ja saman mielisten maiden ryhmiä ja jatkoi osallistumista 1325-ystäväryhmään ja sen kokouksiin.

Suomi osallistui myös ministeritasolla turvallisuusneuvoston huhtikuussa järjestämään avoimeen istuntoon koskien seksuaalista väkivaltaa konflikteissa ja oli sen yhteydessä hyväksytyn päätöslauselman kanssasuosittaja. Kansallisen puheenvuoron lisäksi Suomi oli mukana Pohjoismaiden, EU:n ja 1325-ystäväryhmän puheenvuoroissa. Suomi oli mukana samojen viiteryhmiä puheenvuoroissa YKTN:n avoimessa 1325-istunnossa lokakuussa ja vaikutti aktiivisesti näiden ryhmien puheenvuorojen laatimiseen.

Rauhanturvan kehittämisen osalta Suomen YK-edustusto pitää 1325-agendaa aktiivisesti esillä ja on yksi pääsihteerin Action for Peacekeeping -aloitteen champion-maista näissä kysymyksissä. Suomi on tukenut vahvaa 1325-kieltä C34-neuvotteluissa. Suomi on ollut mukana Kanadan vetämässä 1325-ystäväryhmässä YK:ssa ja jatkanut osallistumista sen kokouksiin. Suomi on myös Suomen ja Turkin vetämässä rauhanvälitysyystäväryhmässä nostanut esiin 1325-kysymyksiä.

Vuonna 2020 1325-agendan juhluvuoden toimiin kuuluu UK:n ja Saksan koordinoimaan prosessiin osallistumisen lisäksi Suomen ja Espanjan Commitment 2025 –hankkeen edistäminen ja loppuvuodeksi 2020 suunniteltu korkean tason konferenssi, joka käsittelee 1325-agendan ja 2250-agendan (Nuoret, rauha ja turvallisuus) yhteyttä. Myös Suomen puheenjohtajuus UN Womenin johtokunnassa antaa mahdollisuuden edistää näitä teemoja.

7. Toiminta keskeisissä järjestöissä

7.1. UN Women

Vuonna 2019 Naiset, rauha ja turvallisuus oli rahallisesti suurin UN Womenin strategisen suunnitelman tulosalueista ja järjestöllä on avainrooli 1325-agendan toimeenpanossa ja sen koordinaatiossa erityisesti YK-järjestelmässä. Järjestön rauhan ja turvallisuuden yksikköä johtaa suomalainen Päivi Kannisto. Liki kaikkien tämän sektorin indikaattoreiden osalta asetetut tulostavoitteet saavutettiin tai ylitettiin, joten voidaan perustellusti sanoa, että työ on edistynyt.

UN Women on yksi Suomen merkittävimmistä monenkeskisistä kumppaneista. Suomi säilytti raportointikaudella asemansa suurimmista perusrahoittajista. UN Women saavutti ensi kertaa vuonna 2019 sille järjestöä perustettaessa asetetun 500 MUSD vuosibudjettitavoitteensa. Yleisrahoituksen osuus kuitenkin laski lievästi.

7.2. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyj

1325-keskusteluja käytiin osallistujavaltioiden kesken usealla eri tasolla ja foorumilla vuonna 2019. Työ jatkui myös Etyjin sihteeristössä, ODIHR:ssa ja kenttäoperaatioissa. Etyjin sihteeristön gender –yksikkö kiinnitti erityistä huomiota kansallisten toimintaohjelmien täytäntöönpanoon osallistujavaltioissa. Tätä varten luotiin kaksivuotinen tutkimushanke, johon sisältyy myös kapasiteetin rakentamista. Etyjin osallistujavaltioista 36:lla ja Kosovolla on kansallinen 1325 -toimintaohjelma.

Etyjin sihteeristön rauhanvälitystiimi ja gender -yksikkö saivat valmiiksi Etyjin historian ensimmäisen ”työkalupakin” naisten sisällyttämiseksi tehokkaisiin rauhanprosesseihin.

Turvallisuusfoorumin asialistalla oli useita 1325 –aiheisia kokouksia läpi vuoden. Teema näyttäisi vakiinnuttaneen paikkansa puheenjohtajien kalentereihin. Turvallisuuskomitean kokouksista kaksi keskittyi naisten rooliin turvallisuussektorilla; ensimmäinen kokous käsitteli poliisivoimia ja toinen kokous turvallisuussektorin viranomaisten valmiuksia käsitellä tapauksia, joissa naisiin on kohdistunut väkivaltaa.

Etyjin osallistujavaltioiden kesken ei kuitenkaan ole edelleenkään yhteisymmärrystä järjestönlaajuisen 1325 -toimintaohjelman luomisesta. Tasa-arvon edistäminen, erityisesti gender –terminologia kohtaa edelleen jyrkkää vastustusta muutaman osallistujavaltion taholta. Bratislavan ministerikokouksessa gender / tasa-arvoon liittyvät maininnat eri päätös- ja julistusluonnoksissa kohtasivat kategorista vastustusta muutaman osallistujavaltion taholta. Ongelma on akuutti myös budjettia ja hallintoa koskevassa komiteassa. Naisten ja tyttöjen oikeuksien edistäminen asetetaan joidenkin osallistujavaltioiden taholta vastakkain perinteisten perhearvojen edistämisen kanssa. Oikeuspohjaista keskustelua halutaan sekoittaa tahallaan.

7.3. Nato

Naiset, rauha ja turvallisuus -työ Natossa edistyi vuonna 2019. Natossa kehitettiin uusi seksuaalisen hyväksikäytön vastaiset toimet ja ehkäisy (Sexual Exploitation and Abuse, SEA) -politiikkalinjaus, jonka on määrä tulla voimaan kaikissa Naton operaatioissa sekä päämajassa ja esikunnissa. Myös uusi kansalaisjärjestöpaneeli aloitti toimintansa syksyllä 2019. Edistysaskeleiden taustalla vaikutti kasvanut 1325-tiimi, joka on saanut vahvistuksia liittolaisilta ja joiltakin kumppaneilta sekondeerausten muodossa. Myös Naton 1325-erityisedustajan Claire Hutchinsonin energinen työote on pitänyt teemaa esillä Natossa aiempaa vahvemmin.

Valitettavasti kumppanimaiden osallistuminen vähentyi viime vuonna mm. joidenkin liittolaisten tiukentuneiden kantojen vuoksi, vaikka työn alla olleet kokonaisuudet tulevat koskemaan myös operaatioissa olevia kumppaneita. Suurin osa 1325-työstä tehtiin vain Naton jäsenmaiden kesken, ja kumppanimaita osallistettiin yhä vähemmän myös epävirallisissa yhteyksissä.

7.4. Afrikan Unioni AU

Naiset, rauha ja turvallisuus -tematiikka on sisäistynyt AU:n kielenkäyttöön. Afrikan naisrauhanvälittäjien verkosto FemWise-Africa on vakiintunut AU:n rauhan ja turvallisuuden arkkitehtuurin osaksi. Siihen on myötävaikuttanut AU:n komission vahva tuki verkostolle. Tärkeä osuus on ollut Suomen rahoittamalla AU:n rauhanvälityksen tuen kapasiteetin kehittämishankkeella, joka on tukenut FemWise-Africa verkoston toiminnallistamista, sekä vuoropuhelulla AU:n foorumeilla.

7.5. Aseistariisunta, aseiden leviämisen estäminen ja asevalvonta

Naisten roolia aseistariisunnassa, aseiden leviämisen estämisessä ja asevalvonnassa tulee edelleen edistää ja kehittää. Naiset, rauha ja turvallisuus -teema on vakiintunut YK:n pysyvän aseidenriisuntakonferenssin, CD:n vuosittaisen epävirallisen erityisistunnon teemaksi ja Suomi pitää teemaa edellisvuosien tapaan esillä CD:ssä. Lisäksi Suomi on säännöllisesti painottanut gender-tematiikan tärkeyttä EUn ja pohjoismaiden yhteisissä puheenvuoroissa myös YK:n yleiskokouksen I-komiteassa.

Asekauppasopimus (Arms Trade Treaty) sisältää sukupuolittunutta väkivaltaa (gender based violence) koskevan luvituskriteerin, joka tulee ottaa huomioon arvioitaessa puolustustarvikkeiden siirtoihin liittyviä lupia. Suomi korostaa säännöllisesti puheenvuoroissaan asekaupan ja sukupuolittuneen väkivallan välistä yhteyttä. Suomi on asekauppasopimuksen vapaaehtoisrahaston kolmanneksi suurin rahoittaja (300 000 EUR/vuosi). Lisäksi Suomi tukee 250 000 eurolla YK:n pienasetoiminnan vapaaehtoisrahastoa (UNSCAR) ja on rahaston valintalautakunnan jäsenenä painottanut tuen osoittamista naisten asemaa parantaville pienasehankkeille.

Suomi tukee Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen instituutin (VERIFIN) koulutushanketta vuosina 2018–2020, jossa vahvistetaan kehitysmaiden laboratorioden kapasiteettia ja kansallista turvallisuutta kouluttamalla kehitysmaiden kemistejä ja asiantuntijoita. Valinnoissa etusija annetaan naispuolisille hakijoille, mikäli ehdokkaiden valintakriteerit muuten täyttyvät.

Suomen humanitaarisen miinatoiminnan konseptin kautta toteutettavissa hankkeissa korostetaan gender-näkökulmaa ja naisten osallistumismahdollisuuksien vahvistamista. Miinanraivauskohteita valitessa ja priorisoitaessa kuullaan eri väestöryhmiä huomioiden mm. sukupuoli. Miinariskien koulutuksessa huomioidaan naisten ja miesten erilaiset roolit ja elämänalueet yhteisöissä. Naisia pyritään rekrytoimaan humanitaarisen miinatyön tehtäviin ja näin voimaannuttamaan ja osallistamaan turvallisuuteen ja kehitykseen vaikuttamisessa. Työn tuloksia seurataan indikaattorein, joissa huomioidaan myös sukupuoli. Suomi pyrkii rahoittajana vaikuttamaan siihen, että gender-näkökulmat ja erityisesti naisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen huomioidaan entistäkin paremmin humanitaarisessa miinatoiminnassa. Jalkaväkimiinasopimuksen tarkastelukonferenssissa marraskuussa 2019 Suomi esitteli kansalaisjärjestöjen koordinoiman työpaperin ”How to implement and monitor gender mainstreaming in the Convention - Practical recommendations”. Työpaperin tukijoiksi liittyi Suomen johdolla yhteensä 27 valtiota.

8. Toiminta konfliktimaissa ja yhteistyömaissa

8.1. Yhdysvallat

Naiset, rauha ja turvallisuus sekä naisten taloudellinen voimaantuminen ovat nousseet Trumpin hallinnon keskeisimmistä painopisteistä tasa-arvotyössä. Naiset, rauha ja turvallisuus –lain (2017) mukainen kansallinen strategia (<https://www.state.gov/release-of-the-united-states-strategy-on-women-peace-and-security/>) hyväksyttiin 2019. Poikkihallinnollinen strategia kattaa ulkoministeriön, puolustusministeriön, sisäisen turvallisuuden ministeriön ja kehitysministeriön toiminnan ko. sektorilla. Strategiaa täydentää naisten taloudelliseen voimaantumiseen tähtäävä Women’s Global Development and Prosperity Initiativea, joka julkaistiin 2019 ja jossa Yhdysvallat niin ikään haki kumppanuutta Suomen kanssa.

8.2. Afrikka ja Lähi-Itä

UN Womenin hankkeen toisen vaiheen (2019-2021) tavoitteena on vahvistaa maiden kapasiteettia YK:n naiset, rauha ja turvallisuus 1325-päätöslauselman toimeenpanemiseksi sekä naisten ja tyttöjen aseman parantamiseksi konfliktitilanteissa. Institutionaalisella tasolla hanke tukee neljän kansallisen (**Tunisia, Jordania, Libanon ja Irak**) toimintaohjelman sekä **Arabiliiton** alueellisen toimintaohjelman tehokasta resursointia, monitorointia ja toimeenpanoa. Yhteisöllisellä tasolla hanke keskittyy väkivaltaisten ääriliikkeiden torjumiseen ja yhteisöllisen yhteenkuuluvuuden ja luottamuksen rakentamiseen. Yksilötasolla 12 000:lle konfliktista kärsineelle naiselle ja tytölle tarjotaan suojapalveluita.

Jordaniassa kansallinen 1325-suunnitelma saatiin valmiiksi vuoden 2017 lopulla ja se julkaistiin maaliskuussa 2018. Vuonna 2019 suunnitelmaa on toimeenpantu aktiivisesti. Suomi tukee 1325-suunnitelman toimeenpanoa UN Womenin alueellisen hankkeen kautta ja osallistuu aktiivisesti vaikutustyöhön muiden avunantajien ja UN Womenin kanssa. Jordanian toimintasuunnitelma on ensimmäinen kehittyvän maan kansallinen 1325-toimintasuunnitelma, joka on täysin rahoitettu julkistamisestaan lähtien. Jordaniassa Suomi tukee UN Womenin toteuttamaa Eid bi Eid (Käsi kädessä) – hanketta, mikä keskittyy syyrialaispakolaisnaisten ja haavoittuvimmassa asemassa olevien jordanialeistaisten taloudellista voimaantumista. Hankkeen tavoite on tukea naisten työllistymistä tarjoamalla heille koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia, sekä vaikuttamalla Jordanian lainsäädäntöön ja asenteisiin. Lisäksi seksuaalisen väkivallan uhreille tarjotaan apua. Suomi on tukenut Eid bi Eid -hanketta vuosina 2014–2019 yhteensä 4,3 MEUR

Syyriassa 1325-työ etenee hitaasti. Kansallisen toimintaohjelman suunnittelu alkoi 2018, mutta edistyy hitaasti. Lisäksi toimintaohjelma saa koskea vain Syyrian sisällä olevia naisia eikä järjestöille ole annettu lupaa konsultoida maan ulkopuolella olevia naisia. Kysymys on poliittisesti arka.

Naisten osallistuminen Syyrian rauhanneuvotteluihin on keskeinen kysymys. Vuonna 2019 YK:n Syyria-erityislähettiläänä aloittanut Geir Pedersen on edeltäjänsä tavoin jatkanut naisten aseman tärkeyden korostamista rauhanneuvotteluissa. YK:n välittämien rauhanneuvottelujen rinnalle on perustettu konfliktin eri osapuolia edustavista naisista koostuva konsultaatiomekanismi (Women’s Advisory Board), jonka tarkoituksena on tuottaa ajatuksia ja ratkaisuehdotuksia varsinaisiin rauhanneuvotteluihin. Kyseinen mekanismi on ainutlaatuinen, vaikkakin mekanismin vaikutusmahdollisuudet varsinaisiin neuvotteluihin ovat vähäiset. Suomi tukee mekanismin toimintaa UN Womenin kautta rahoitetun hankkeen avulla. WAB on vaikuttanut neuvottelujen valmistelutyöhön ja nostettuihin teemoihin. Marraskuussa 2019 perustettuun YK:n erityisedustajan fasilitoimaan perustuslakikomiteaan valittiin 2 WABin jäsentä. Suomi tuki WABin työtä UN Womenin ja osin CMIn/ FELMin kautta. UN Womenin **Syyria**-hankkeen päämääränä on tukea syyrialaisien naisten osallistumista rauhanprosessiin kahdella raiteella: 1) YK:n Syyria-erityisedustajalle neuvoja antavan Women’s Advisory Boardin (WAB) kautta (Track I); sekä 2) tukemalla mahdollisimman laajapohjaisen syyrialaisen kansalaisyhteiskunnan koalition syntymistä naisten oikeuksien ja tasa-arvon puolustamiseksi (Track II). Hanke käynnistää yhteistyön syyrialaisien kumppanijärjestöjen kanssa 2) komponentin toimeenpanemiseksi.

FELM:n kumppanijärjestön Libanonilaisen Common Space Initiaven hanke Syria Initiative fasilitoi suurinta määrää 2- ja 3-raiteen dialogeja **Syyrian** rauhanrakennuskontekstissa. Hanke panostaa myös dialogeissa tuotettavan tiedon ja näkemysten systemaattiseen keräämiseen ja analyysiin, ja tuottaa tutkimusta naisten asemasta. Hanke tekee erityisesti työtä syyrialaisien poliittisesti aktiivisten naisten keskinäiseksi verkottamiseksi sekä tukee naisia johtoasemaan pääsemiseksi omissa yhteisöissään eri naisverkostojen tukensa kautta. Hanke tekee yhteistyötä UN Womenin Syyria-ohjelman kanssa.

Naisiin kohdistuva väkivalta on laajamittaista Syyriassa, eikä pienimuotoista työtä järjestöjen taholta pystytä mittaamaan. AL Holissa olevien naisten ja lasten asema on ollut esillä koko tarkasteluvuoden ja suurlähetystö on raportoinut naisten olosuhteista.

Suomi tukee Kansainvälisen siirtolaisjärjestö IOM:n hankeen toista vaihetta 2,6 miljoonaa eurolla vuosina 2018-2020 **Marokossa, Egyptissä, Libyassa, Tunisiassa ja Jemenissä.** Hankkeen tavoitteena on tukea ja täydentää kansallisten ja paikallisten toimijoiden työtä kauttakulkusiirtolaisten terveyden ja suojelun edistämiseksi. Hankkeessa priorisoidaan kaikissa haavoittuvimmassa asemassa olevat siirtolaiset kuten ihmiskaupan uhrin, naiset, sukupuoleen perustuvan väkivallan uhrin ja ilman huoltajaa olevat lapset. IOM toteuttaa jokaisessa maassa erilaisia aktiviteetteja, kuten esim. suoraa avustusta lääketieteellistä ja humanitaarista apua tarvitseville siirtolaisille, tukea kansallisille viranomaisille siirtolaisia ja heitä vastaanottavia yhteisöjä koskevissa terveysasioissa sekä valtion ja muiden terveyspalveluja tuottavien tahojen kapasiteetin kehittämistä siirtolaisten erityistarpeet huomioivien terveyspalvelujen kehittämiseksi. Lisäksi IOM edistää alueellista dialogia ja yhteistyötä siirtolaisasioissa. Suomi suunnittelee IOM:n kanssa hankkeelle uutta vuoteen 2023 kestävä jatkokautta.

Miehitetyllä Palestiinalaisalueella Suomen yhteistoimisto tulee kohdistamaan vuosille 2019-2020 osoitetun paikallisen yhteistyön määrärahan (yhteensä 60 000€) hankkeelle, joka edistää naisia, rauhaa ja turvallisuutta-
agenda.

Libanonissa suurlähetystö tekee läheistä yhteistyötä UN Womenin kanssa. Libanonissa 1325 työ on edistynyt ja kansallinen 1325 toimintasuunnitelma hyväksyttiin syksyllä 2019. Toimintaohjelman toimeenpanemisen oli tarkoitus alkaa alkuvuodesta 2020, mutta Libanonin kriisi (lokakuussa 2019 alkaneet mielenosoitukset, hallituksen ero, talouskriisi ja uuden hallituksen muodostuksen viivästykset) on viivästyttänyt suunnitelman toimeenpanemista. Suomi on tukenut Libanonin toimintasuunnitelman luonnostelua ja toimeenpanoa 2018 lähtien UN Womenin alueellisen hankkeen kautta. Naisten rooli on ollut merkittävä Libanonin mielenosoituksissa, ja oletettavasti tämä on yksi tekijä, joka on pitänyt mielenosoitukset rauhanomaisina. Naisten oikeuksien parantaminen on ollut myös selvästi esillä mielenosoittajien vaatimuksissa.

Libanonin tammikuussa 2020 muodostetussa hallituksessa on ennätykselliset kuusi naisministeriä. Kahdesta edellisestä hallituksesta poiketen uudessa hallituksessa ei ole omaa naisasioiden ministeriä. UN Womenin mukaan naisministeriön puute voi olla positiivinen kehitys, sillä se antaa Libanonin kansalliselle naiskomissiolle (National Commission for Lebanese Women) enemmän toimivaltaa 1325-agendan läpiviemisessä.

Egyptin hallinto päätti vuoden 2019 alussa, pitkään vallinneen nihkeän suhtautumisen jälkeen ryhtyä valmistelemaan kansallista 1325-toimintasuunnitelmaa. Positiivisen kehityksen taustalla on paitsi maan ylimmän johdon aito muutoshalukkuus, myös kansainvälisen yhteisön (ml. YK-järjestöt) vaikutus. UN Womenin Egyptin maatoimisto on ollut aktiivinen 1325-suunnitelman tekemisen edistämässä, ja varmisti projektille rahoituksen UK:ltä kesällä 2019. Näillä näkymin Suomi on ryhtymässä rahoittamaan 1325-suunnitelman toimeenpanoa syksystä 2020.

Kansalaisyhteiskunnan ja erityisesti ihmisoikeuspuolustajien toimintamahdollisuudet ovat Egyptissä olleet viime vuosina heikot. Myös vuonna 2019 nähtiin naisihmisoikeuspuolustajien pidätyksiä ja katoamisia. Kansainvälistä yhteisöäkin viime vuosina kuohuttaneen kansalaisjärjestölain uusi versio ratifioitiin elokuussa 2019. Uutta lakia pidetään jonkinasteisena parannuksena edeltäjänsä, mutta käytännössä lain

henki kuitenkin pysyi samana: vain hallinnon omien tavoitteiden kanssa linjassa olevat projektit sallitaan, ja lain epämääräinen muotoilu mahdollistaa käytännössä lähes minkä tahansa toiminnan tulkitsemisen uhkaksi kansalliselle turvallisuudelle. Huolimatta haasteista ja osittain ristiriitaisista kehityskuluista hallinnossa vallitsee kuitenkin edelleen voimakas tahtotila naisten oikeuksien ja aseman parantamisen suhteen, erityisesti taloudellisesta ja poliittisen edustuksen näkökulmasta.

Kairon suurlähetystö jatkoi vuonna 2018 alkanutta Development Partners Group Gender and Development -ryhmän yhteispuheenjohtajuutta UN Womenin ja EU-delegaation kanssa. Suurin osa yhteistyöstä tehtiin kuitenkin edelleen kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa.

Tunisia teki vuonna 2019 sektorikohtaisen toimeenpanosuunnitelman vuonna 2018 hyväksytylle kansalliselle 1325-toimintasuunnitelmalle. Kolme kuukautta kestäneeseen luonnosteluprosessiin osallistui sekä valtionhallinnon että kansalaisyhteiskunnan edustajia. Suunnitelmaa on tarkoitus toteuttaa vuodesta 2020 lähtien. Suomi on Tunisian 1325-työn päätukijoita UN Womenin kautta. Tuki päätöslauselmatyölle on tuonut Suomelle näkyvyyttä ja esimerkiksi suurlähettilästä on pyydetty puhumaan useisiin 1325-prosessiin liittyviin tilaisuuksiin.

Tunisia on syksystä 2019 lähtien elänyt poliittisessa epävarmuudessa, sillä hallitusta ei ole saatu muodostettua lokakuussa pidettyjen parlamenttivaalien jälkeen. Toisaalta tilanne saattoi myös vauhdittaa 1325-toimeenpanosuunnitelman viimeistelyä ennen nykyisen naisasiainministerin kauden päättymistä. Yleisesti ottaen koordinaatiohaasteet eri ministeriöiden välillä ovat osittain hidastaneet 1325 kansallisen suunnitelman toimeenpanoa. Jos poliittinen umpikuja jatkuu ja maa ajautuu uusiin vaaleihin, valtion voi olla haastavaa jatkaa toimeenpanosuunnitelman toteuttamista vuonna 2020.

Puolueiden kansainvälisen demokratia-yhteistyön järjestö Demo järjestää Tunisiassa politiikkakoulutuksia, joissa on 30-50 % kiintiö naisille. Syksyllä valitun parlamentin jäsenistä noin 25 % oli osallistunut näihin Demon paikallisen kumppanin CEMIn koulutuksiin.

Libyassa Suomi ja Kanada isännöivät UN Womenin heinäkuussa 2019 järjestämän noin 40 libyalaisen naisen tapaamisen. Kokouksen tavoitteena oli tukea libyalaisen naisten osallistumista rauhanprosessiin. Vaikka naiset eivät välttämättä itse pääsisi osallistumaan neuvotteluihin, verkosto voisi helpottaa yhteisten tavoitteiden linjaamista ja niiden lobbaamista. Verkosto on UN Womenin mukaan pitänyt hyvin aktiivisesti yhteyttä toisiinsa myös heinäkuun tapaamisen jälkeen. Suomen puolueettomuus Libyan konfliktissa oli yksi syistä, miksi UN Women pyysi Suomea kokouksen isännäksi.

Yhteistyötä Libyan kanssa vaikeuttaa yhä jatkuva konflikti ja epävakaa turvallisuustilanne. Matkustaminen Libyasta on haastavaa, sillä lentokenttiä on jatkuvasti pommitettu. Myös kulttuuriset syyt (kuten miespuoliset saattajat) tuovat osalle naisista lisäjärjestelyjä ja -kustannuksia. Ihmisoikeus- ja poliittisia aktivisteja uhkaillaan ja heidän oikeuksiaan rikotaan Libyassa toistuvasti. Naiskansanedustaja Siham Sergiwan kidnappaus ja katoaminen heinäkuussa 2019 on vaikuttanut negatiivisesti erityisesti naisten halukkuuteen esiintyä julkisesti.

Kenia haluaa olla edelläkävijämaa 1325- agendan edistämisessä globaalisesti ja on tehnyt kansainvälisiä sitoumuksia YK- ja AU-tasolla. Taustasyitä ovat myös tietoisuus muuttavista turvallisuusuuhkista ja kansalaisjärjestöjen vahva vaikuttamistyö paikallisella tasolla. UN Women, Suomen ja muiden kumppanien tuki on myötävaikuttanut näihin keskeisiin muutoksiin.

Suomi on tukenut ensimmäisen kansallisen toimenpideohjelman toimeenpanoon liittyvää osallistuvaa

evaluointiprosessia UN Womenin tuen kautta. Toisen toimintaohjelman konsultaatioprosessit järjestettiin myös paikallisella tasolla ympäri Keniaa ja uuden toimintaohjelman laadintaprosessi alkoi. Toinen toimintaohjelma julkaistiin toukokuussa 2020. Kenian tulos Naiset, Rauha ja turvallisuus-mittarissa (Women, Peace and Security Index, Georgetownin yliopisto, PRIO) on parantunut. Sijainti on vuonna 2019/2020 on 98 verrattuna sijaintiin 107 vuonna 2017/2018.

Naisten määrä turvallisuussektorin instituutioissa on kasvanut vuoden aikana. Puolustusministeriön mukaan puolustusvoimien henkilökunnasta 14% on naisia, verrattuna 11% vuonna 2018 ja 5% vuonna 2015. Sisäministeriön mukaan 12,7% maakuntatason turvallisuudesta vastaavista County Commissionereista on naisia, verrattuna 8,5% vuonna 2018.

Keskeiset tekijät näihin myönteisiin muutoksiin on vastuuministeriöiden vahva sitoutuminen agendaan ja entistä vahvempi koordinaatio tasa-arvosta vastaavan ministeriön, sisäministeriön ja puolustusministeriön välillä sekä kansalaisjärjestöjen aktiivinen osallistuminen agendan eteenpäin viemiseen. Erityisesti puolustusministeriössä on nähty merkittävä asennemuutos, ja mm gender-strategian laadinta ja naisten lisääntyvä määrä vastuutehtävissä ovat esimerkkejä siitä.

Suomen pääkumppani 1325- tematiikan edistämiseksi Keniassa on UN Women. Olemassa oleva hanke on tuottanut hyviä tuloksia ja vuonna 2019 suunniteltiin uusi hanke, josta tehtiin rahoituspäätös (4,87 MEUR, vuosille 2020-2023). Suurlähetystön edustaja on Kenian kansallisen 1325-toimintaohjelman ohjausryhmän jäsen.

Etiopiassa naisten asema yleisesti johtotehtävissä on noussut. Naisia on PMI Abiyn aikana nimitetty johtotehtäviin, esim. presidentti ja useita ministereitä, ml. rauhanministeri, mutta työtä yhteiskunnassa vaaditaan edelleen paljon, ml. naisten osallistuminen konfliktien ennaltaehkäisyyn ja ratkaisuun.

Mosambikin 6.8.2019 solmitun rauhansopimuksen toimeenpanemiseksi yhteistyö on käynnistymässä, ja Suomi osallistuu prosessiin osana avunantajayhteisöä sekä EU-jäsenmaana. YK:lla on vahva rooli aseriisunnan ja joukkojen kotiuttamisen toimeenpanossa.

DDR (Disarmament, demobilisation and reintegration), -prosessissa keskisen Mosambikin konfliktialueiden naisten näkemysten huomiointi on tärkeää kestävän ratkaisun aikaansaamiseksi. Naisten huomiointia DDR-prosessissa on mahdollista edistää mm. Suomen tukeman DDR-sihteeristön kautta.

Yksi osoitus 1325-työn kasvavasta merkityksestä ja näkyvyydestä Mosambikissa on helmikuussa 2020 järjestetty korkean tason seminaari 1325-päätöslauselman 20-vuotisen merkkipäivän juhlistamiseksi. Tilaisuutta kunnioittivat läsnäolollaan mm. Norjan kruununprinssi Haakon sekä Mosambikin entinen presidentti Joaquim Chissano.

8.3. Aasia

Afganistanin kansallinen 1325-toimintaohjelma vuosille 2015-2022 on kunnianhimoinen tavoitteissaan. Toimintaohjelman toinen vaihe vuosille 2019-2022 on edeltäjäänsä rajatumpi ja tulokset helpommin mitattavissa. Lukuisista haasteista huolimatta erityisesti naisten osallistumisen tavoitteissa on tapahtunut edistystä.

Naiset, rauha ja turvallisuus –toimintaohjelman seurannasta Afganistanissa on vastuussa ulkoministeriö. Muiden ministeriöiden aktiivisempi rooli olisi tärkeää agendan eteenpäin viemiseksi ja pysyvien muutosten saavuttamiseksi.

Naisten osallistuminen poliittisiin instituutioihin on taattu kiintiöillä ja myös virkamieskunnassa naisten määrä on kasvanut. Naisten osuus virkamiehistä oli noussut yli 20 prosenttiin. Parlamentin alahuoneen 250 edustajasta 68 on naisia. Vaikka naisten määrä sekä virkamieskunnassa, oikeuslaitoksessa että kansanedustajina on noussut, on naisten osallistuminen paikallistasolla edelleen usein vähäistä. Lisää tiedonjakoa naisten oikeuksista ja niiden kunnioittamista tarvitaan. Myös miehet tulee saada mukaan tähän työhön.

Nykyinen hallitus ja etenkin presidentti Ghani puolisoineen on vahva naisten oikeuksien kannattaja. Viime vuosien aikana on tehty paljon lainsäädännön uudistamiseksi tasa-arvon ja naisten osallistumisen edistämiseksi. Myös kansalliset ja paikalliset naisjärjestöt etenkin Kabulissa ovat aktiivisia ja vaativat naisille selvästi vahvempaa asemaa rauhanprosessissa. Kattojärjestö Afghan Women's Network on vahva ja vakiintunut toimija ja hiljattain perustettiin myös mm. National Movement for Afghan Women for Peace, jonka tarkoituksena on olla väljä alusta erilaisille toimijoille.

Kansainvälinen yhteisö tukee naisten oikeuksien toteutumista ja Suomi osallistuu aktiivisena jäsenenä Women, Peace and Security -työryhmään. Suomi myös rahoittaa erityisesti multilateraalisten organisaatioiden (UN Women, UNAMA.) kautta naiset, rauha ja turvallisuus –teemaan liittyvää työtä.

Myanmarissa Naiset, rauha ja turvallisuus –työ on edistynyt hitaasti johtuen haastavasta kontekstista. Rahoittajat ovat kuitenkin pyrkineet lisäämään tietoisuutta teemasta ja pitäneet sitä esillä. Yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa on keskeistä.

Nepalin pitkään pysähdyksissä ollut kansallinen toimeenpano-ohjelma liikahti eteenpäin keväällä 2019 kun sisäministeriö asetettiin toisen kansallisen 1325-toimeenpano-ohjelman uudeksi vastuuministeriöksi. Sisäministeriö järjesti sarjan konsultaatiotilaisuuksia keskeisten ministeriöiden, avunantajien, YK-järjestöjen, kansalaisjärjestöjen, sukupuolten välisen tasa-arvon ja konfliktin aikaisiin seksuaalirikoksiin erikoistuneiden asiantuntijoiden kanssa kansallisesta toimintaohjelmasta. Syksyllä 2019 ministeriö järjesti YK - järjestöjen tuella konsultaatiosarjan provinssi- ja kuntatasolla toimeenpano-ohjelman budjetoimiseksi, viimeistelyksi ja validoimiseksi. Uusi luonnos toimeenpano-ohjelmasta on tehty mutta se vaatii vielä parlamentin hyväksynnän (jätetty hyväksyntäkierrokselle helmikuussa 2020).

Suomi tukee Nepalin kansallisen 1325-toimintaohjelman toteuttamista osana UN Womenia yhteensä 45 000 USD:lla. Tuella mahdollistetaan lainsäädäntöön ja konfliktin aikaisiin seksuaalirikoksiin erikoistuneiden asiantuntijoiden sekä konfliktin uhrien osallistuminen toimeenpano-ohjelman luonnosteluprosessiin.

9. Kansalaisjärjestöjen toiminta

9.1. Crisis Management Initiative CMI

Naiset, rauha ja turvallisuus -työ nostettiin yhdeksi CMI:n ohjelman viidestä painopistealueesta vuonna 2018, ja vuonna 2019 tätä työtä on edistetty sisäisen strategian mukaisesti, sekä panostamalla CMI:n työn kehittämiseen että tukemalla naisia ja heidän osallistumismahdollisuuksiaan konfliktimaissa. Toimeenpano on edistynyt hyvin, ja erityisesti sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen liittyvään

työhön on panostettu ja sitä on edistetty tietoisesti edellisvuotta enemmän. Räätelöity tuki maatasolla on keskittynyt Libyaan ja Jemeniin.

Naiset, rauha ja turvallisuus -tematiikka näkyy läpileikkaavasti koko CMI:n toiminnassa, mistä kertoo esimerkiksi se, että naisten osuus CMI:n järjestämissä tapahtumissa vuonna 2019 oli keskimäärin 42.5 prosenttia, merkittävästi yli 30 prosentin tavoitteen. Tietyissä dialogiprojekteissa naisten osallisuutta on vahvistettu vuonna 2019 merkittävästi, esimerkiksi Jemenissä naisten osuus dialogityön osallistujista on naisverkostojen kanssa tehtävän työn myötä lähes kymmenkertaistunut.

Työhön myönteisesti vaikuttaneet ulkoiset tekijät on ollut muun muassa Euroopan Unionin lisääntynyt kiinnostus tukea naisten roolin vahvistamista rauhanprosesseissa. Kielteisesti työhön on vaikuttanut kansalaisyhteiskunnan kaventunut tila yleisesti monissa kohdemaissa sekä lukkiutuneet rauhanprosessit, mikä on toisaalta lisännyt naisten motivaatiota tehdä yhteistyötä yli rajojen, mutta toisaalta vaikeuttanut käytännön toteutusta.

9.2. Suomen Lähetysseura Felm

Felm:n hankkeissa on panostettu tutkimustyöhön ja naisverkostojen voimaannuttamiseen. Syyria-hankkeessa on määrätietoisesti jatkettu työtä naisten osallistamiseksi rauhanprosesseihin sekä paikallisesti että kansainvälisellä tasolla. Myös kyky analysoida konfliktiympäristöään on parantunut hankkeen tuella, ja hanke on kehittänyt tietotuotteita, jotka käsittelevät muun muassa naisten osallistumiskapasiteettia, maanhallintakysymyksiä sekä Syyrian lakeja ja perustuslakia.

Syyria-hanke jatkoi YK:n Syyrian-eritysedustajan Women's Advisory Boardin (WAB) tukemista sekä kapasitoimalla ryhmän jäseniä sekä fasilitoimalla WABia. Naiset ovat onnistuneet saamaan poliittista päätösvaltaa konservatiivisissa yhteisöissään. Myanmarissa Euro-Burma Officen yhteisessä hankkeessa laadittiin arvio sukupuolijakauman toteutumisesta rauhantyyssä. Suositukset toimeenpannaan tulevilla hankekaudella.

Haasteena Syyrian työlle on ollut kansainvälisen tason neuvottelujen (Geneven prosessi) passivoituminen sekä kansalaisyhteisön kaventunut tila keskushallinnon alueilla.

9.3. Kirkon Ulkomaanapu KUA

Vuoden 2019 aikana valmistuneet KUA:n rauhantyyön strategia sekä Uskonnollisten ja perinteisten toimijoiden verkoston strategia ovat merkittävä edistysaskel KUA:n globaalin ohjelman vastaamisessa Naiset, rauha ja turvallisuus –agendaan. Ne vahvistavat naisten roolia ja aktiivista osallistumista ohjelmamaissa sekä kansainvälisessä yhteistyössä kansalaisjärjestöjen ja uskonnollisten toimijoiden tärkeän roolin näkökulmasta. Strategiat nostavat naiset keskeisiksi toimijoiksi nuorten ja uskonnollisten ja perinteisten toimijoiden rinnalla. Strategioiden valmisteluprosessi toteutettiin osallistavasti mikä vaikuttaa myönteisesti naisten aktiivisen roolin tunnistamiseen ja vahvistamiseen KUAn rauhantyyön hankkeissa.

KUA:n rauhantyyön strategia pohjaa käynnissä olevalle rauhantyyölle KUA:n ohjelmamaissa naisten osallistumisen ja rauhantyyön tukena. Esimerkiksi Somaliassa, Keniassa ja Etelä-Sudanissa KUA:n rauhantyyön hankkeet ovat merkittävästi edistäneet naisten johtajuutta rauhan- ja päätöksentekoprosesseissa vuonna 2019. Tämän lisäksi sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen on

KUA:n kaikissa ohjelmissa läpileikkaavana tavoitteena, joten naisten osallistumista tuetaan eri yhteisötason dialogiprosesseissa kaikissa KUA:n ohjelmamaissa.

CMI, FELM, KUA ja UM järjestivät yhteistyössä toukokuussa 2019 National Dialogues konferenssin, jossa tasa-arvonäkökulma valtavirtaistettiin. Sen lisäksi järjestöillä on ollut yhteinen vertaisoppimisen ja tiedonvaihdon ryhmä suomalaisille rauhantoimijoille, missä tarkastellaan laaja-alaisesti työhön liittyviä keskeisiä kysymyksiä, ml. inklusiivisuus ja tasa-arvonäkökulman valtavirtaistaminen.

9.4. Suomen pakolaisapu

Pakolaisavun suora hyödynsaajamäärä 1325-ohjelmaan oli 12 208, joista naisia oli 11 579.

Käytetty budjetti 1325-työhön vuoden 2019 aikana kenttäkohteissa on 894 799 euroa.

Merkittävimmät muutokset edelliseen vuoteen verrattuna oli pakolaistyön aloittaminen Turkissa syyrialaisien kaupunkipakolaisten parissa, jossa erityisenä kohderyhmänä olivat pakolaisnaiset. Vastaavasti Liberiasta poistuttiin, vaikkakin seuranta jatkui vielä osin pakolaisten parissa. Ugandassa keskityttiin entistä vahvemmin pakolaisten kieli- ja perusopetukseen. Myanmarissa jatkettiin edellisen vuoden tavoin tukien konfliktialueiden naisten ja tyttöjen ammatillista koulutusta ja SGBV- työn edistämistä erityisesti paikallisen naisjärjestön kautta. Toiminta laajeni konfliktialueelle Kachinin maakuntaan kohdistuen maansisäisiin pakolaisiin ja vastaanottajayhteisöihin.

Pakolaisapu koulutti naisia järjestöjen ja toimikuntien johtotehtävissä sekä pakolaistilanteissa Ugandassa että konfliktinjälkeisellä alueella Myanmarissa. Koulutuksilla ja mentoroinnilla vahvistettiin nais- ja nuorisojärjestöissä toimivien naisten osaamista mm. johtajuudessa ja neuvottelutaidoissa.

Pakolaisten lähtömaiden konflikteissa Etelä-Sudanissa ja Kongon Demokraattisessa Tasavallassa naisiin kohdistuva väkivalta on ollut huomattavassa roolissa. Pakolaisapu vastasi naisten suojeluun Ugandassa kouluttamalla 8 261 pakolaisnaista lukutaito- ja kielikursseilla sekä pienryttäjäyyskoulutuksilla 12 pakolaisasutusalueilla.

Kumppanijärjestöt tekivät Pakolaisavun rahoituksella laajaa naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä Myanmarissa. Koulutuksia järjestettiin mm. viranomaisille, terveydenhuoltoa ammattilaisille, armeijan ja etnisten aseellisten ryhmien edustajille sekä opiskelijoille ja muille kyläyhteisöjen jäsenille. Muita toimintamuotoja olivat mm. toimijoiden välisen yhteistyön vahvistaminen, tiedotuskampanjat. Toiminta Kachinin maakunnassa kohdistui pakkoavioliittojen vastaiseen koulutukseen maansisäisten pakolaisten ja vastaanottajayhteisöjen parissa sekä hallituksen että etnisten armeijoiden hallinnoimilla alueilla. Lisäksi tuettiin naisten turvataloa, annettiin lakiapua ja ylläpidettiin 24/7 tukipuhelinta Kayah-maakunnassa Myanmarissa.

Pakolaisapu on reagoinut COVID-19-pandemiaan ja on sopeuttanut toimintaansa eri hankkeissa; muun muassa tiedotusta, valistustyötä ja hengityssuojaimien ja saippuaoiden jakoa sekä koulutusten jatkamista etäopetuksena.

9.5. Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö Demo

Vuonna 2019 Demo työ 1325-tavoitteiden eteen laajentui entisestään, kun uusina avauksina naisten poliittista osallistumista tukevat pilottihankkeet saatiin käyntiin Etiopiassa ja Sri Lankassa. Etiopiassa on maan poliittiseen avautumiseen liittyen tasa-arvotyön laadulliseen kehittymiseen nyt erityinen

mahdollisuus, varsinkin kun naisten lukumäärä esimerkiksi hallituksessa on noussut. Molemmissa maissa vuoden 2020 vaalien osalta on tärkeää vaikuttaa puolueisiin nyt.

Sambiassa jatkettiin jo vuonna 2013 alkanutta naiskunnanvaltuutettujen kouluttamista ja poliittisten puolueiden tasa-arvostrategioiden tukemista. Sekä kansallisella että kunnallisella tasolla toimivat naispolitiikkojen monipuoluefoorumit ovat onnistuneet lisäämään puolueiden välistä dialogia ja toimimaan yhteisen tasa-arvohaasteen eteen maan kärjistyneestä poliittisesta tilanteesta huolimatta.

Tunisiassa Demon demokratiatyö kohtasi ulkoisia haasteita parlamenttivaalien tuloksen takia. Puoluekentän pirstaloitumisen ja käytössä olevan listavaalijärjestelmän takia naisten osuus parlamentissa putosi edellisestä vaalikaudesta. Tunisiassa naisten osuus parlamentissa on ollut Afrikan suurimpia ja Demonkin tukemassa politiikkakoulussa naisia on ollut toiminnoissa puolet. Tunisian politiikkakoulussa onkin nyt integroitu tasa-arvotyö läpileikkaavana kaikkeen toimintaan, aiempien yksittäisten tasa-arvokoulutusten sijaan.

Myanmarissa Demo tuotti EU-hankkeen puitteissa naispolitiikkojen koulutusmateriaalin sekä puolueiden tasa-arvotyön ohjeistuksen, joiden puitteissa järjestettiin useita koulutuksia ja tilaisuuksia puolueille osavaltiotasolla. Tämä on merkittävää Myanmarissa, jossa näin laajalti monipuoluepohjalta ei tasa-arvotyötä aiemmin ole edistetty. Myanmarissa konfliktin jälkeisessä Kayah-maakunnassa koulutettiin lyhytkursseilla ammattiin 122 naista, joista noin 75% oli haavoittuvassa asemassa. Heidän opiskelunsa mahdollistettiin mm. majoitus-, ruoka ja lastenhoitotuen avulla. Koulutukset sisälsivät pienyrittäjyys ja elämäntaitoja kuten ihmiskaupan ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyä.